

Kallelse till möte för kommunstyrelsen

Tid: 2021-06-21, **Kl:** 16:00

Plats: Kommunhuset i Tumba, plan 4, sammanträdesrum Mälaren
alternativt via Microsoft Teams

Ordförande: Ebba Östlin (S)

Sekreterare: Jesper Dahl

Ärenden:

	BESLUTAS AV KOMMUNFULLMÄKTIGE	
120	Förlängning av optionstid i ramavtal för Hallundagård <i>Handlingar skickas ut senare</i>	
	BESLUTAS AV KOMMUNSTYRELSEN	
121	Svar på remiss PFAS-föreningen vid f.d. F 18 Tullinge – förslag till övergripande åtgärds mål samt riskvärderingsmetod	
122	Samarbetsavtal med Botkyrka Närradioförening/Radio Botkyrka 2021-2022	
123	Finansiering av en tillfällig fritidsgård i Riksten	

Referens

Ebba Östlin
ebba.ostlin@botkyrka.se

Mottagare

Kommunstyrelsen

Förlängning av optionstid i ramavtal för Hallunda gård (KS/2021:00437)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige:

Kommunfullmäktige godkänner avtal om förlängning av optionstid i ramavtal med Titania AB avseende del av Hallunda 4:34.

Sammanfattning

Samhällsbyggnadsnämnden beslutade 2016-08-23, § 258, om planuppdrag för Hallunda 4:20 och del av Hallunda 4:34 (Dnr sbf/2016:182).

För detaljplan för Hallunda gård, DP 54-63, har kommunen 2018-02-02 tecknat ett ramavtal med exploatören som ger exploatören en köpoption på del av fastighet Hallunda 4:34 i två års tid för bostadsändamål. Kommunen har, genom ett Tilläggsavtal till ramavtalet, 2020-02-04, tecknat en förlängning av köpoptionen på ett år. 2020-06-09, § 151, beslutade samhällsbyggnadsnämnden om samråd av detaljplan för Hallunda gård. Vid ingående av detta avtal har köpoptionen mellan kommunen och exploatören löpt ut. Detta avtal ("Avtalet") behandlar dels en förlängning av optionstiden, dels ramavtalet samt tilläggsavtal till ramavtalet (punkt 2).

Förlängningen av köpoptionen innebär inga ekonomiska förändringar för projektet.

Avtal om förlängning av optionstid i ramavtalet innebär att kommunen förlänger optionstiden till och med 2022-12-31.

Kommunledningsförvaltningen redogör för ärendet i tjänsteskrivelse 2021-06-16.

Referens

Magnus Hansson
magnus.hansson@botkyrka.se

Mottagare

Kommunfullmäktige

Förlängning av optionstid i ramavtal för Hallunda gård

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens förslag till kommunfullmäktige:

Kommunfullmäktige godkänner avtal om förlängning av optionstid i ramavtal med Titania AB avseende del av Hallunda 4:34.

Sammanfattning

Samhällsbyggnadsnämnden beslutade 2016-08-23, § 258, om planuppdrag för Hallunda 4:20 och del av Hallunda 4:34 (Dnr sbf/2016:182).

För detaljplan för Hallunda gård, DP 54-63, har kommunen 2018-02-02 tecknat ett ramavtal med exploatören som ger exploatören en köpoption på del av fastighet Hallunda 4:34 i två års tid för bostadsändamål. Kommunen har, genom ett Tilläggsavtal till ramavtalet, 2020-02-04, tecknat en förlängning av köpoptionen på ett år. 2020-06-09, § 151, beslutade samhällsbyggnadsnämnden om samråd av detaljplan för Hallunda gård. Vid ingående av detta avtal har köpoptionen mellan kommunen och exploatören löpt ut. Detta avtal ("Avtalet") behandlar dels en förlängning av optionstiden, dels ramavtalet samt tilläggsavtal till ramavtalet (punkt 2).

Förlängningen av köpoptionen innebär inga ekonomiska förändringar för projektet.

Avtal om förlängning av optionstid i ramavtalet innebär att kommunen förlänger optionstiden till och med 2022-12-31.

Ärendet

Det gällande ramavtalet reglerar ansvarsförhållanden och grundläggande ekonomiska inriktningar. I ramavtalet fick exploatören en köpoption för Hallunda 4:34 i två års tid. Köpoptionen förlängdes med ett år efter att den första köpoptionen upphört att gälla. Detta ärende behandlar endast förlängning av köpoptionen för del av fastighet Hallunda 4:34. Samtliga villkor i tilläggsavtal till ramavtal upphör helt att gälla.

Syftet med projektet är att pröva förutsättningarna för ny bebyggelse samt förskola och vård- och omsorgsboende på fastigheterna Hallunda 4:20 samt del av Hallunda 4:34 och del av Odalå kern 1.

Avtal om förlängning av optionstid i ramavtalet innebär att kommunen förlänger optionstiden till och med 2022-12-31.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Förlängning av köpoptionen innebär inga förändrade ekonomiska konsekvenser av beslutet.

Leif Eriksson
Kommundirektör

Carina Molin
samhällsbyggnadsdirektör

Bilagor

Avtal om förläning av optionstid i ramavtal
Ramavtal

Expedieras till:

Kommunfullmäktige
Samhällsbyggnadsnämnden

Avtal om förlängning av optionstid till ramavtal

Förlängning av optionstid i ramavtal har ingåtts mellan:

Titania AB, org.nr. 556687–5083, nedan kallad Exploatören, och Botkyrka kommun, org. nr. 212000-2882, nedan kallad Kommunen, avseende exploateringsprojektet Hallunda gård.

1. Bakgrund

För detaljplan för Hallunda gård, DP 54-63, har Kommunen den 2018-02-02 tecknat ett *Ramavtal* med Exploatören som ger Exploatören en köpoption på del av fastighet Hallunda 4:34 i två års tid för bostadsändamål. Kommunen har, genom ett *Tilläggsavtal till ramavtalet*, den 2020-02-04, tecknat en förlängning av köpoptionen på ett år. Den 2020-06-09, § 151, beslutade samhällsbyggnadsnämnden i Kommunen om samråd av detaljplan för Hallunda gård. Vid ingående av detta avtal har köpoptionen mellan Kommunen och Exploatören löpt ut. Detta avtal ("Avtalet") behandlar en förlängning av optionstiden, *Ramavtalet* samt *Tilläggsavtal till ramavtalet* punkt 2.

2. Option

Parterna är överens om att

1. Optionstid förlängs till och med den 31 december 2022 och blir gällande från det datum båda parter undertecknat Avtalet.
2. Villkor i bilaga *Ramavtal* inkluderat bilagor är fortsatt gällande bortsett från följande,
1 §, Bakgrund Utgångspunkten för planarbetet är utvecklingsförslaget framtaget 2017-11-14. Denna skrivelse i *Ramavtalet* är ej längre gällande.
3. Samtliga villkor samt bilagor i *Tilläggsavtal till ramavtal* upphör helt att gälla.

3. Giltighet

Detta avtal är för sin giltighet villkorat av att kommunfullmäktige godkänner avtalet senaste den 2021-06-30 genom beslut som vinner laga kraft, annars är detta avtal förfallet i sin helhet, i vilket fall har parterna inte rätt att rikta anspråk mot varandra med anledning av detta avtal.

Avtalet är upprättat i två likalydande exemplar av vilka parterna tagit ett var.

Tumba 2021-

Stockholm 2021-

Botkyrka kommun

Titania AB

Sara Hagelin
Mark- och exploateringschef

Wojciech Wondell
Titania

Bevittnas

Bevittnas

Bevittnas

Bevittnas

Bilagor:

1. Ramavtal
2. Tilläggsavtal till ramavtal

2018 -01- 19

BOTKYRKA KOMMUN
/ TITANIA BYGG & VVS AB

AVTAL Dnr:1[11]

RAMAVTAL

FÖR UTVECKLING AV HALLUNDA GÅRD,
BOTKYRKA KOMMUN

mellan

Botkyrka kommun
Samhällsbyggnadsnämnden
org. nr. 212000–2882
147 85 Tumba
nedan benämnd **Kommunen**

och

Titania Bygg & VVS AB
org. nr. 556687–5083
Ernst Ahlgrens väg 1,
112 55 Stockholm
nedan benämnd **Exploatören**

nedan gemensamt benämnda **Parterna**

1 § Bakgrund

Parterna har för avsikt att pröva förutsättningarna för bostadsbebyggelse på fastigheterna Hallunda 4:20 (Hallunda gård), del av fastigheten Hallunda 4:34 och del av fastigheten Odalå kern 1.

Av översiktsplanen från 2014 framgår att Kommunen vill utveckla området i en småskalig och attraktiv miljö med hänsyn till de kulturhistoriska värdena (villor, stadsradhus, radhus, mindre flerbostadshus). Utgångspunkten för planarbetet är utvecklingsförslaget framtaget 2017-11-14, men den planmässiga prövningen får utvisa vilket antal byggrätter som är lämpligt och möjligt. Planarbetet ska även möjliggöra utbyggnad av kommunal service, såsom förskola och äldreboende.

2 § Syfte

Syftet med detta avtal är att säkra förutsättningarna för markexploatering och att lägga fast ramarna för

- Samverkan mellan Parterna
- Parternas åtaganden
- Finansiering av exploateringsprojektet
- Avgränsning och inriktning för en i samhällsbyggnadshänseende lämplig detaljplan
- Kommande genomförandavtal
- Köpoption avseende kommunal mark inom del av Hallunda 4:34 och del av Odalå kern 1

Detta avtal kommer att fullföljas med ett genomförandavtal enligt 11 §.

3 § Geografiskt avtalsområde

Geografiskt omfattar åtagandena i detta avtal Hallunda 4:20, del av Hallunda 4:34 och del av Odalå kern 1, markområdet har markerats i bilaga 1 och benämns nedan Avtalsområdet. Avtalsområdet omfattar även del av Tomtbergavägen.

Den geografiska avgränsningen av Avtalsområdet bestäms slutgiltigt i detaljplaneprocessen och vid upprättande av genomförandeavtal.

4 § Markägoförhållanden

Botkyrka kommun är lagfaren ägare till fastigheterna Hallunda 4:34 och Odalå kern 1. Odalå kern 1 belastas av en gemensamhetsanläggning för bl.a. garage och parkering. Gemensamhetsanläggningen förvaltas av en samfällighetsförening.

Exploatören tillträder Hallunda 4:20 i samband med att detaljplanen vinner laga kraft, men har fram till dess fullmakt att bedriva planarbetet.

5 § Detaljplan

För Avtalsområdet gäller följande detaljplaner vars genomförandetid löpt ut; 54-1-20 (730 124), 54-06-1 (720 221) och 53-28 (080313). Kommunen och Exploatören ska gemensamt verka för att ny detaljplan tas fram för Avtalsområdet. Arbetet ska bedrivas med sikte på ett beslut om antagande under 2019.

Framtagandet av ny detaljplan regleras i ett separat plankostnadsavtal.

Exploatören är medveten om att Kommunen har rätt att avbryta planarbetet ifall det visar sig olämpligt att genomföra projektet inom överskådlig tid eller om projektet i väsentliga delar förändras i förhållande till nuvarande intentioner. Detta kan ske utan att Exploatören har någon rätt till ersättning för nedlagda kostnader.

Om inte Exploatören kommer att ingå bindande avtal med Kommunen om genomförandet av detaljplanen äger Kommunen rätt att nyttja utrednings- och utformningsförslag för området inom ramen för gällande regler för upphovsrätt på det sätt som Kommunen finner lämpligt utan rätt till ersättning för Exploatören.

Kommunen och Exploatören är överens om att planläggningen ska kunna utföras utan särskild hänsyn till fastighetsgränser och att markbyten ska vara möjliga utan förbehåll.

6 § Optioner

6.1 § Markområdet

Markområdet utgör all kvartersmark för bostadsändamål för fastigheterna Hallunda 4:34 och Odalå kern 1 inom Avtalsområdet enligt bilaga 1, som omfattas av Exploatörens köpoption enligt 6.2 §. Markområdets slutliga omfattning kommer att preciseras i genomförandeavtalet enligt 11 §.

6.2 § Köpoption

Förutsatt att

- samrådsskedet för Detaljplanen, i huvudsaklig överensstämmelse med § 1 och § 5 har avslutats, och
- förutsättningarna för detta avtals ingående inte väsentligen har förändrats
- Exploatören kan uppvisa giltig köpehandling, som ger Exploatören rätt att fullborda köpet av Hallunda 4:20, senast vid slutförhandling av marköverlåtelse- och genomförandeavtalet. Köpehandlingen ska gälla under minst 18 månader efter tidpunkten då handlingen uppvisas.

äger

- Exploatören rätt att avropa förvärv, och
- Kommunen rätt att avropa försäljning

av Markområdet enligt 1 § samt rätt att ingå ömsesidigt marköverlåtelse- och genomförandeavtal för överlåtelse av Markområdet, reglering av genomförande frågor, ansvarsfördelning, m.m. enligt villkoren i detta ramavtal.

Om en överenskommelse ej ingåtts med samfällighetsföreningen på Odalå kern 1, innan slutförhandling av marköverlåtelse- och genomförandeavtalet, utgår optionsrätten för del av Odalå kern 1.

Marköverlåtelse- och genomförandeavtalet ska undertecknas av Exploatören innan Kommunen fattar beslut om granskning av Detaljplanen. Avtalet undertecknas av Kommunens ombud enligt 18 § efter genomförd granskning. Vid ingående av Marköverlåtelse- och genomförandeavtalet kommer marköverlåtelse/-r att villkoras av att Exploatörens förvärv av Hallunda 4:20 fullbordas varvid köpebrev ska utfärdas.

Optionsrätten upphör två (2) år efter att detta avtal har godkänts av Kommunfullmäktige genom beslut som vinner laga kraft, vid vilken tidpunkt Parterna ömsesidigt avstår från samtliga anspråk till följd av detta avtal. Avrop ska ha mottagits senast en månad innan optionsrätten upphör att gälla.

Ändring av tid och villkor för optionsrätt kan ske endast genom skriftlig överenskommelse mellan Parterna.

Markområdet är uppskattat utifrån en preliminär avgränsning av Avtalsområdet enligt bilaga 1. Omfattningen av Markområdet kan komma att förändras under arbetet med framtagande av Detaljplanen. Om en betydande förändring av Markområdet blir aktuell ska 10 § särskilt beaktas.

6.3 § Köpoption lägenheter för social – och omsorgsboende

Exploatören förbinder sig att erbjuda Kommunen att köpa ca 10 stycken lägenheter inom exploateringsområdet till samma villkor som övriga köpare. Lägenheterna ska användas för tillfälligt boende och omsorgsboende. Kommunen önskar varierande storlekar.

7 § Markfrågor

7.1 § Allmän plats

Mark avsedd för allmän platsmark enligt detaljplan ska inför genomförandet utan ersättning överlåtas till Kommunen i egenskap av huvudman för den allmänna platsmarken.

7.2 § Mark för kommunal verksamhet

I detaljplanearbetet ska möjligheten att etablera en förskola och äldreboende utredas. Kommunen avsätter ca 8 000 m² mark i planen för förskola och ca 6 000 m² mark för äldreboende. Placering och mer exakt ytbehov utreds inom planen.

Parterna ska vara öppna för att behov av byte av mark kan uppstå för att möjliggöra utbyggnaden av kommunal verksamhet.

Kommunen och Exploatören ska ha en fortsatt dialog om formerna för utbyggnaden av kommunala verksamheter under detaljplanearbetet.

8 § Ekonomi och betalning

8.1 § Ersättning för kvartersmark för bostadsändamål

Exploatören ska som ersättning för Markområdet till Kommunen betala 7 000 SEK per m² BTA för kvartersmark för bostadsändamål om bostäderna upplåts med bostadsrätt eller överlåts som ägarlägenheter.

Om det marknadsmässiga priset vid tiden för slutförhandling av Marköverlåtelse- och genomförandeaftalet uppenbart överstiger ovan avtalat pris, förbehåller sig Kommunen att ändra priset enligt följande principer:

Om det marknadsmässiga priset överstiger ovan avtalat pris per m² BTA med

- upp till 25 % erlägger Exploatören ovan avtalat pris per m² BTA.
- mer än 25 % erlägger Exploatören ovan avtalat pris per m² BTA plus den procentuella marknadsvärdeökningen efter avdrag av 25 %. Om marknadsvärdeökningen är 55 % erlägger Exploatören således ovan avtalat pris plus 30 % (55–25=30 %).

Vid denna paragrafs tillämpning bestäms aktuella marknadsvärden genom Parternas överenskommelse eller på grundval av en opartisk värdering som Kommunen beställer.

Förskjuten betalningstidpunkt

Parterna avser att i Marköverlåtelse- och genomförandeavtalet enligt 11 § avtala om betalningsvillkor i huvudsak enligt följande lydelse:

”Ersättning om 7 000 kr/m² BTA ska betalas av Exploatören senast **två (2) år** efter den dag som Detaljplanen har vunnit laga kraft (Betalningsdagen), dock tidigast [Datum], genom lösen av revers enligt detta avtal. Om Betalningsdagen infaller efter den [Datum], förbinder sig Exploatören att för varje full kalendermånad därefter, till Kommunen betala en tilläggslikvid motsvarande 29 kr/m² BTA eller motsvarande 350 kr/m² BTA som en årlig tilläggslikvid.

Tilläggslikviden ska betalas senast på Betalningsdagen genom lösen av revers enligt detta avtal. Reversen omfattas av säkerhet enligt 13 §.”

8.2 § Ersättning samt avgifter för allmänna anläggningar

Exploatören bekostar upphandling enligt LOU och utbyggnad av allmänna platser (gata, park m.m.) samt ombyggnation av Tomtbergavägen till en stadsmässig gata för att bland annat sänka hastigheten och bullernivåerna. Även eventuella åtgärder för den befintliga gångtunneln under Tomtbergavägen ingår. Skulle det under planarbetet visa sig att även andra ombyggnationer blir nödvändigt för projektets genomförande (exempelvis kapacitetshöjning av befintliga vägkorsningar) bekostar Exploatören detta.

Anslutningsavgift för vatten och avlopp ska betalas av Exploatören till Kommunen enligt för vid varje tidpunkt gällande taxa. Ett separat VA-avtal kan komma att tecknas om det fordras för att närmare reglera finansiering för VA-utbyggnaden.

Exploatören bekostar även anslutningsavgifter för el, tele, värme m.m. till respektive huvudman.

8.3 § Koppling mot Mälaren

Att utreda möjlighet till och vidta åtgärder för att öka planområdets och allmänhetens koppling till Mälaren ingår i planarbetet. I det fall det är uppenbart att allmänheten får del av sådana åtgärder ska Kommunen stå för en del av finansieringen. Kostnadsfördelningen mellan Exploatören och Kommunen ska utgå från att Exploatören och Kommunen står för sin skäligen del av kostnaden.

8.4 § Konstnärlig utsmyckning

Exploatören bekostar och Kommunen utför konstnärlig utsmyckning på allmän plats i första hand inom Avtalsområdet eller i annat fall i närområdet, om inte annat överenskoms mellan Parterna. Det slutgiltiga beslutet tas av Kommunens konstråd. Kostnaden ska motsvara en procent (1 %) av kostnaden för beräknade investeringskostnader för allmänna anläggningar (gata, park och VA), dock lägst 300 000 SEK. Slutligt belopp fastställs i marköverlåtelse- och genomförandeavtalet tillsammans med övriga villkor.

8.5 § Plankostnad

Exploatören ersätter Kommunen för planarbete enligt de villkor som finns i samtidigt upprättat Plankostnadsavtal, bilaga 3.

8.6 § Ersättning för avtalsskrivning m.m.

Exploatören ska ersätta Kommunens arbete med avtalsskrivning (ramavtal, marköverlåtelse- och genomförandeavtal), avtalsuppföljning, administration etc. som är direkt kopplat till exploateringsprojektet. Exploatören kommer att debiteras nedlagd tid enligt rörligt arvode med budget. Kostnad per upparbetad timme motsvarar 968 kr och följer Kommunens taxa för plantjänster. Ingen moms utgår på Kommunens nedlagda tid. Debitering sker kvartalsvis i efterhand.

8.7 § Faktura, dröjsmålsränta

Har inte fakturerat belopp betalats på förfallodag utgår därefter dröjsmålsränta uppgående till gällande referensränta + 8 procentenheter.

Exploatörens fakturaadress är:

Titania Bygg & VVS AB

Ernst Ahlgrens väg 1

112 55 Stockholm

Eventuell ny fakturaadress ska meddelas skriftligen.

9 § Åtaganden

9.1 § Allmänna anläggningar

Utbyggnad av allmänna anläggningar (gata, park, VA) inklusive projektering samt bygglledning/kontroll m.m., som är en konsekvens av aktuell exploatering, utförs av Kommunen.

Kommunen ansöker om de lantmäteriförrättningar som krävs för allmän platsmark och Exploatören bekostar dessa.

Exploatören ska medge att Kommunen kommer att få ledningsrätt eller servitut för allmänna ledningar inom Avtalsområdet, Exploatören ska upplåta mark för detta ändamål utan krav på ersättning.

9.2 § Gestaltning

Parterna är överens om att gestaltungsfrågorna är viktiga. Reglering av gestaltningen ska ingå i marköverlåtelse- och genomförandeavtalet enligt 11 §.

9.3 § Dagvatten

Omhändertagande av dagvatten ska ske lokalt inom den egna fastigheten. Riktlinjer i kommunens dagvattenstrategi ska följas. Avtalsområdet ligger inom skyddsområde för Östra Mälarens vattentäkt, varför särskild hänsyn ska tas till dagvattenhanteringen.

Utöver detta är parterna överens om att synliga dagvattenlösningar kan tillföra Avtalsområdet både miljömässiga och estetiska kvaliteter och att Parterna gemensamt ska verka för att åstadkomma sådana lösningar.

9.4 § Parkering

Det behov av bil- och cykelparkeringsplatser som uppstår som en följd av aktuell exploatering ska av Exploatören tillgodoses inom det egna området. Antalet parkeringsplatser tas fram i samråd med Kommunen.

9.5 § Buller

Exploatören ansvarar för och bekostar eventuella bullerskyddsåtgärder som blir nödvändiga för planens genomförande.

9.6 § Riskåtgärder

Exploatören ansvarar för och bekostar eventuella riskskyddsåtgärder som blir nödvändiga för planens genomförande.

9.7 § Befintliga ledningar

Nödvändig flytt av befintliga ledningar och andra tekniska anläggningar såsom t. ex. pumpstation bekostas av Exploatören.

9.8 § Avfallshantering

Planering av angöringsmöjligheter för avfallsfordon ska ske i ett tidigt skede i samråd med Kommunen och dess avfallsbolag. Behov och placering av återvinningsstation ska utredas inom detaljplanen.

9.9 § Mark för tillfällig upplåtelse

Del av Hallunda 4:34 ska vara tillgänglig för eventuellt uppförande av tillfälliga kommunala förskolepaviljonger för ca 180 barn. Det aktuella området är markerat i Bilaga 2. Upplåtelsens längd ska minst vara fram till dess att Detaljplanen vunnit laga kraft. Därutöver ska Parterna tillsammans verka för att lösa såväl behov av förskoleplatser som att säkerställa att tidplanen för utbyggnaden av området inte påverkas negativt.

10 § Förändring av exploateringsförutsättningarna

Om exploateringsförutsättningarna förändras genom beslut, åtgärd, eller motsvarande handling som Kommunen ensam har full rådighet över (som följaktligen föranleds av annat än tillämpning eller uttolkning av gällande rätt) på sådant sätt att det medför

- en **betydande** försämring av de exploateringsekonomiska förutsättningarna att utveckla Avtalsområdet, äger Exploatören rätt att omförhandla villkoren i detta avtal
- en **väsentlig** försämring av de exploateringsekonomiska förutsättningarna att utveckla Avtalsområdet, vilken försämring Exploatören kan underbygga med stöd av ett skriftligt utlåtande från en oberoende sakkunnig som Kommunen utser, äger Exploatören rätt att utträda ur avtalsförhållandet genom att detta avtal upphör utan ersättningsanspråk för någondera parten.

Om Exploatören inte anser sig kunna betala det avtalade priset för byggrätter enligt 8 § med anledning av sådana förändrade marknadsmässiga förutsättningar som medför en betydande eller väsentlig försämring av de exploateringsekonomiska förutsättningarna, äger envar av Parterna rätt att omförhandla villkoren i detta avtal.

Parternas rätt att omförhandla villkoren i detta avtal enligt denna paragraf avser i huvudsak, men är inte begränsad till försämrade exploateringsekonomiska förutsättningar. Med detta avses i första hand betydande eller väsentligt lägre marknadsmässiga priser för byggrätter inom Avtalsområdet än vad som avtalats i 8 §.

Med omförhandling av villkoren avses i första hand en senare tidpunkt för utövande av optionsrätt enligt 6.2 § och därmed en senare tidpunkt för tecknande av marköverlåtelse- och genomförandeavtal enligt 11 §, och i andra hand priset för byggrätter eller andra villkor.

Omförhandling eller upphörande enligt ovan ska för dess verkställighet formaliseras genom skriftligt avtal mellan Parterna.

Huvudmannaskap och mark för kommunal service enligt 7.2 § och 9.1 § är inte en sådan förändrad exploateringsförutsättning som avses i denna paragraf, ej heller utebliven omprövning av GA Odaläkern 1 och bebyggelse av mark som omfattas av denna (se 6.2 §).

Om Exploatören anser att exploateringsförutsättningarna har förändrats enligt vad som avses i denna paragraf, ska Exploatören skriftligen meddela Kommunens Mark- och exploateringsenhet senast två månader innan Samhällsbyggnadsnämnden (eller motsvarande behörig beslutsinstans) beslutar om granskning av Detaljplanen. I annat fall är denna paragraf inte tillämplig.

11 § Marköverlåtelse- och genomförandeavtal

I syfte att närmare reglera villkor för projektets genomförande ska ett separat marköverlåtelse- och genomförandeavtal mellan Parterna upprättas. Avtalet ska baseras på det detaljplaneförslag som arbetas fram och vad som överenskommits mellan parterna i detta avtal.

Avtalet upprättas parallellt med Detaljplanen och tecknas av Exploatören innan Detaljplanen går på granskning för att senare godkännas av kommunfullmäktige senast vid samma tillfälle som detaljplanen antas.

12 § Viten

Kommunen har prioriterat det exploateringsprojekt som omfattas av detta avtal på grundval av det projekt, den gestaltning och de exploateringsförutsättningar som Exploatören har presenterat

12.1 § God samhällsbyggnad

I Syfte att säkra att exploateringsprojektet realiseras på de villkor som har föranlett Kommunens prioritering av projektet, kommer Kommunen i kommande marköverlåtelse- och genomförandeavtal att ställa krav på att Exploatören ska erlagga viten om Exploatören inte fullföljer de intentioner i samhällsbyggnadshänseende (i huvudsak boendemiljö och gestaltning) som denne presenterat och som har varit en förutsättning för Kommunens prioritering av projektet. Vid förändrade exploateringsförutsättningar gäller 10 §.

12.2 § Avtalsavvikelser och avtalsbrott

Ingångna avtal mellan Parterna ska hållas. Avvikelser från vad som avtalats kan i vissa fall vara påkallade, men varje avvikelse från träffade avtal förutsätter alltid och kan endast ske efter en ny skriftlig överenskommelse. I kommande marköverlåtelse- och genomförandeavtal kommer Kommunen att ställa krav på Exploatören enligt nedanstående principer:

- att Exploatören så långt det är möjligt för Kommunen likställer villkoren före Exploatörens avvikelser från eller brott mot träffade avtal
- att exploatören ska hålla Kommunen ekonomiskt skadelös
- återställande av mark när det är möjligt och så långt det är möjligt
- ekonomisk kompensation enligt skadeståndsrättsliga principer
- viten proportionella mot avvikelsens betydelse, omfattning och konsekvenser

Kommande viten enligt §§ 12.1. och 12.2 syftar till att säkra att ett kvalitativt samhällsbyggande och att ingånget avtal följs. Vitena kommer att utformas för att skapa starka incitament för Exploatören att följa såväl förutsättningar för avtalets ingående (bl.a. i samhällsbyggnadshänseende) som vad som har avtalats.

Viten enligt ovan omfattas av säkerhet enligt 13 §.

13 § Säkerhet

Exploatören förbinder sig att vid ingående av avtal enligt 11 §, lämna fullgod säkerhet för fullgörande av samtliga åtaganden.

Säkerheten ska omfatta:

1. betalning av Ersättning enligt 8 §
2. Viten enligt 12 §
3. Exploatörens övriga åtaganden enligt kommande Marköverlåtelse- och genomförandeavtal

Säkerhet enligt ovan ska lämnas med ett tillägg om femton procent (15 %).

14 § Överlåtelse av avtal

Part får inte överlåta detta avtal utan motpartens skriftliga medgivande.

15 § Kommunikation

Parterna ska samverka kring en gemensam plan för information och dialog med allmänheten och boende i området under hela projektet. Exploatören ska uppföra en skylt med information om projektet och Kommunens respektive Exploatörens logotyp vid tidpunkt som överenskomms mellan Parterna.

16 § Tvist

Tvist mellan parterna i anledning av detta avtal avgörs av allmän domstol.

17 § Giltighet

Detta avtal är för sin giltighet villkorat av att kommunfullmäktige godkänner avtalet senast (2018-05-31) genom beslut som vinner laga kraft, annars är detta avtal förfallet i sin helhet, i vilket fall Parterna inte har rätt att rikta några anspråk mot varandra med anledning av detta avtal

Skriftlig förbindelse om framtida överlåtelse eller förvärv av fast egendom saknar rättsverkan. I övrigt är detta avtal bindande mellan Parterna såvitt följer av gällande rätt.

18 § Ombud

Ombud i detta avtal är för Kommunen, mark- och exploateringschefen, f.n. Antonio Ameijenda och för Exploatören VD/CEO, f.n. Einar Janson.

Exploatörens ombud äger rätt att företräda Exploatören och Kommunens ombud äger behörighet att företräda Kommunen inom ramen för detta Avtal.

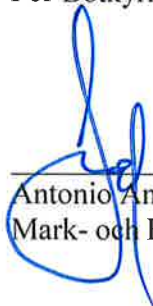
Detta avtal är upprättat i två likalydande exemplar varav parterna tagit var sitt.

Tumba 2018-02-01

Stockholm 2018-01-17

För Botkyrka kommun

För Titania Bygg & VVS AB

Antonio Ameijenda
Mark- och Exploateringschef

Einar Janson
Vd

Bilagor

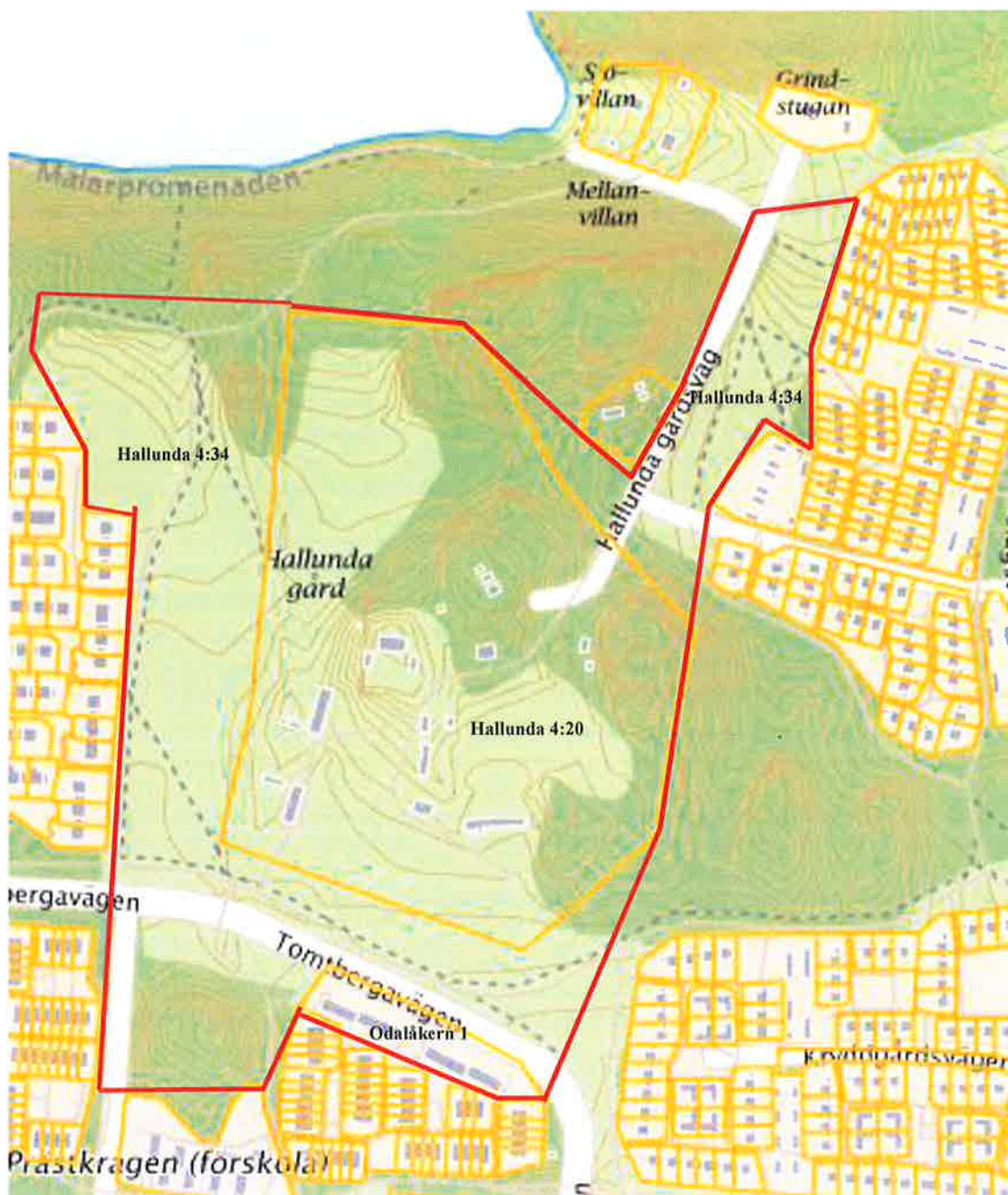
- Bilaga 1: Geografiskt avtalsområde
- Bilaga 2: Markområde för tillfällig upplåtelse
- Bilaga 3. Plankostnadsavtal

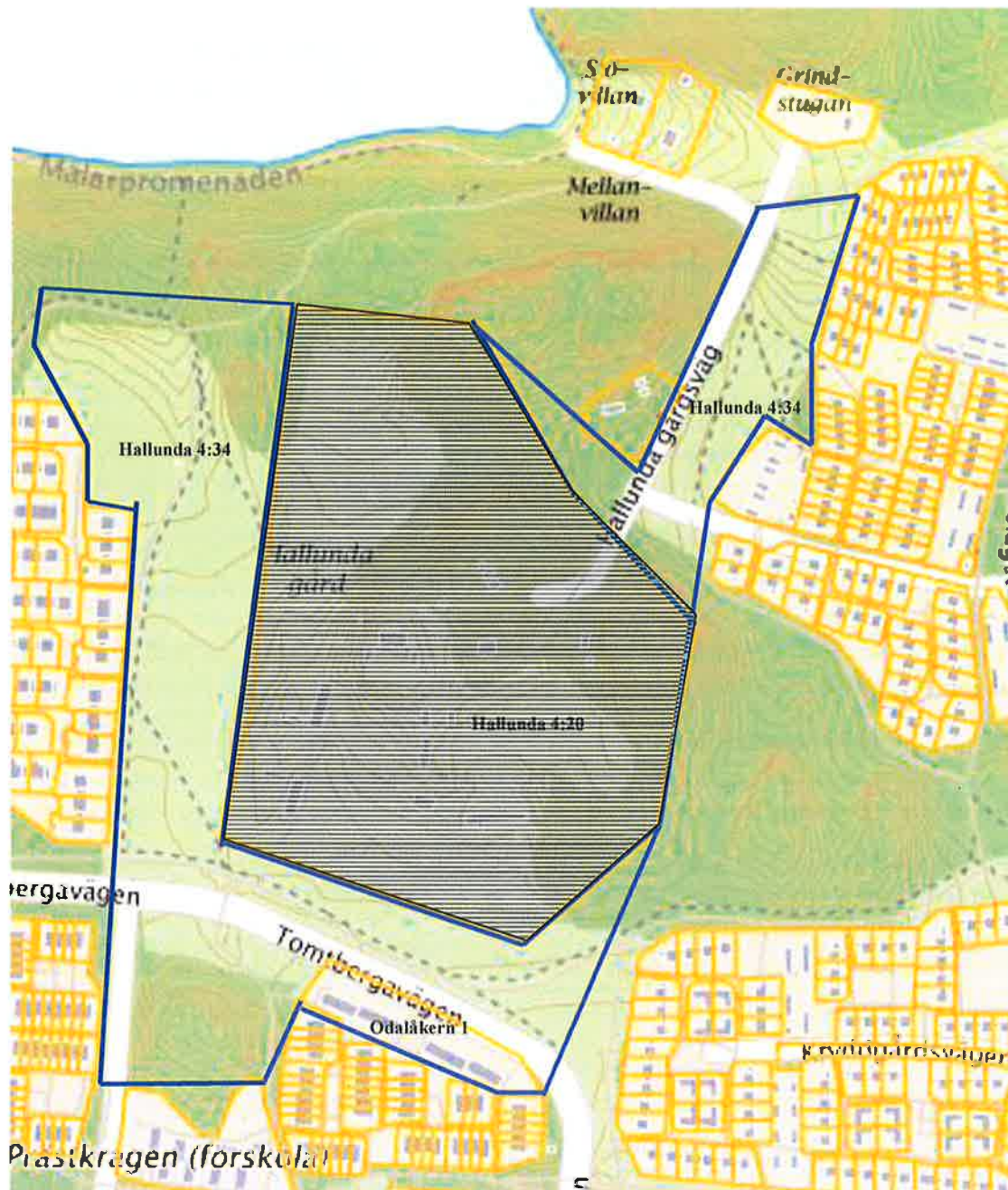
BOTKYRKA KOMMUN

Samhällsbyggnadsförvaltningen
Stadsbyggnadsenheten

Bilaga 1. Geografiskt Avtalsområde och Markområde

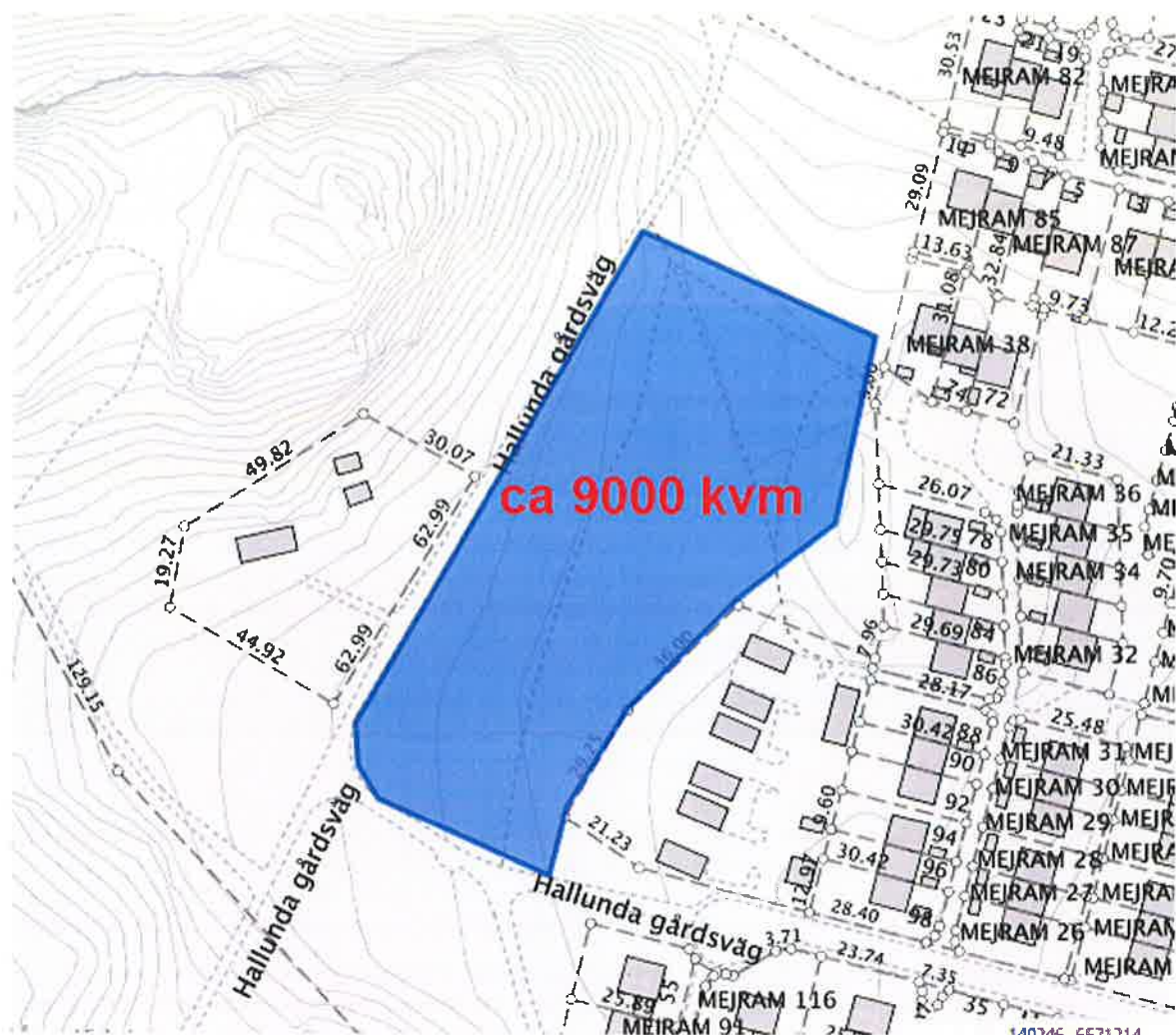

Figur 1. Avtalsområdets läge och ungefärliga avgränsning (röd markering).

Figur 2. Markområdets läge och ungefärliga avgränsning (blå markering), del av Hallunda 4:34 och Odalå Kern 1. Streckat område utgörs av Hallunda 4:20.

Bilaga 2. Markområde för tillfällig upplåtelse

Figur 1: Markområdets läge och ungefärliga avgränsning, del av Hallunda 4:34.

PLANKOSTNADSAVTAL

Detaljplan för Hallunda gård;

del av Hallunda 4:34, Odalå kern 1 och Hallunda 4:20

§ 1 PARTER OCH BAKGRUND

Detta avtal har upprättats mellan Botkyrka kommun (org. nr. 212000-2882), nedan kallad Kommunen, och Titania Bygg & VVS AB (org. nr. 556687-5083), nedan kallad Exploatören.

Exploatören ska bekosta planarbetet för att ta fram ett förslag till detaljplan för Hallunda gård och med anledning av detta har följande avtal upprättats mellan Kommunen och Exploatören för att reglera kostnader och former för detaljplanearbetet.

§ 2 DETALJPLAN

Syftet med planarbetet är att pröva möjligheten att skapa en varierad, småskalig och estetiskt tilltalande bostadsbebyggelse inom del av fastigheten Hallunda 4:34, del av Odalå kern 1 och Hallunda 4:20.

Idag finns följande detaljplaner inom Hallunda 4:34 vars genomförandetider löpt ut; 54-1-20 (730124), 54-06-1 (720221) och 53-28 (080313). Hallunda 4:20 är inte detaljplanelagt sedan tidigare.

Det aktuella planområdet ingår delvis i riksintresset för kulturmiljövården, varför särskild hänsyn måste tas till de kulturhistoriska värdena. Andra viktiga frågor i planarbetet är förekomst av fornminnen, naturvärden, friluftsliv, områdets anslutning till Tomtbergavägen, dagvatten och buller.

Kommunen ska utarbeta förslag till detaljplan i samråd med Exploatören. Nödvändiga utredningar ingår i detaljplanearbetet. En förteckning över parternas respektive engagemang i framtagandet av planhandlingar framgår av bilaga 1. Antalet utredningar kan komma att ändras.

Kommunens vid tidpunkten gällande policys och strategier ska följas i planarbetet.

En uppskattning av planprocessens tidplan och planområdets preliminära omfattning redovisas i bilaga 2. Parterna ska snarast möjligt redovisa eventuella förändringar i tidplanen. Planområdet kommer att preciseras under detaljplanarbetet.

§ 3 ERSÄTTNING

Kommunen debiterar Exploatören för planrelaterade kostnader. För kommunens arbete med planärendet debiteras nedlagd tid enligt löpande räkning. Timpriser inom Kommunen i planarbetet tas ut enligt gällande taxa (t. ex. 968 kr/timme enligt 2013 års taxa). Ingen moms utgår på kommunens arbete.

Kostnader för externt utförda utredningar som Kommunen upphandlat, externa kopieringskostnader och annonskostnader m.m. vidarefaktureras till Exploatören utan administrativt påslag. Om Kommunen på grund av resursbrist behöver upphandla externa konsulter i projektet för att ersätta interna resurser, vidarefaktureras även kostnaderna för externa konsulter till Exploatören utan administrativt påslag.

Särskild planavgift enligt plan- och bygglovtaxan ska inte tas ut i samband med bygglov.

Kostnaderna faktureras kvartalsvis i efterskott.

Faktureringsadressen är:

Titania Bygg & VVS AB
Ernst Ahlgrens väg 1
112 55 Stockholm

§ 4 AVBRYTANDE AV PLANARBETET

Avtalet innebär ingen förpliktelse från Kommunens sida vad avser kommunfullmäktiges beslut att anta detaljplanen.

Ingen part har rätt till ersättning för skada från den andre om det visar sig att förutsättningar saknas för att detaljplan för området ska kunna antas av kommunfullmäktige och vinna laga kraft.

Om Exploatören vill avbryta planarbetet ska Kommunen ha ersättning för dittills nedlagt arbete och övriga planrelaterade kostnader. Om någon av parterna kräver att planarbetet ska avbrytas ska detta omedelbart skriftligen meddelas den andra parten.

§ 5 TVIST

Twist rörande detta avtal ska avgöras av svensk allmän domstol.

§ 6 GODKÄNNANDE

Detta avtal gäller endast under förutsättning att avtalet godkänns av samhällsbyggnadsnämnden i Botkyrka kommun senast 2018-05-31.

§ 7 ÖVERLÅTELSE

Detta avtal får inte utan Kommunens skriftliga medgivande överlåtas på annan part.

§ 8 ÄNDRINGAR OCH TILLÄGG

Ändringar av och tillägg till detta avtal ska för att gälla, upprättas skriftligen och undertecknas av samtliga parter.

Underskrift

Detta avtal är upprättat i två likalydande exemplar varav parterna tagit var sitt.

Datum 2018-02-02

Datum 2018-01-17

För Botkyrka kommun

För Titania Bygg & VVS AB

~~Sanna Olivier Sparr~~
CHARLOTTE RICKARDSSON

Einar Janson

Bevittnas för Botkyrka kommun

Bevittnas för Titania Bygg & VVS AB

Anette Rosdahl

Namnförtydligande

Namnförtydligande

Bilagor

Bilaga 1 Parternas engagemang

Bilaga 2 Tidplan och preliminär omfattning av detaljplan

Bilaga 1

PARTERNAS ENGAGEMANG

Alla handlingar ska utarbetas i samråd med Kommunen.

När extern konsult upphandlas av Exploatören ska Kommunen godkänna konsulten. Kommunen ska delta i arbetet med att ta fram ett förfrågningsunderlag som ligger till grund för beställningen och godkänna underlaget. Kommunen ska även granska och godkänna konsultens leverans.

Exploatören bekostar samtliga handlingar oavsett vem som ansvarar för upphandlingen.

Antalet utredningar kan komma att ändras.

<u>Planhandlingar</u>	<u>utförs av</u>	<u>upphandlas av</u>
Plankarta	Kommunen	-
Illustrationsplan	Konsult	Exploatören
Plan- och genomförandebeskrivning	Kommunen	-
Gestaltningssprogram	Konsult	Exploatören
3d-modell	Konsult	Exploatören
Illustrationsmaterial	Konsult	Exploatören
Grundkarta	Kommunen	-
Fastighetsförteckning samråd	Lantmäteriet	Kommunen
Uppdatering av fastighetsförteckning	Lantmäteriet	Kommunen
Behovsbedömning	Kommunen	-

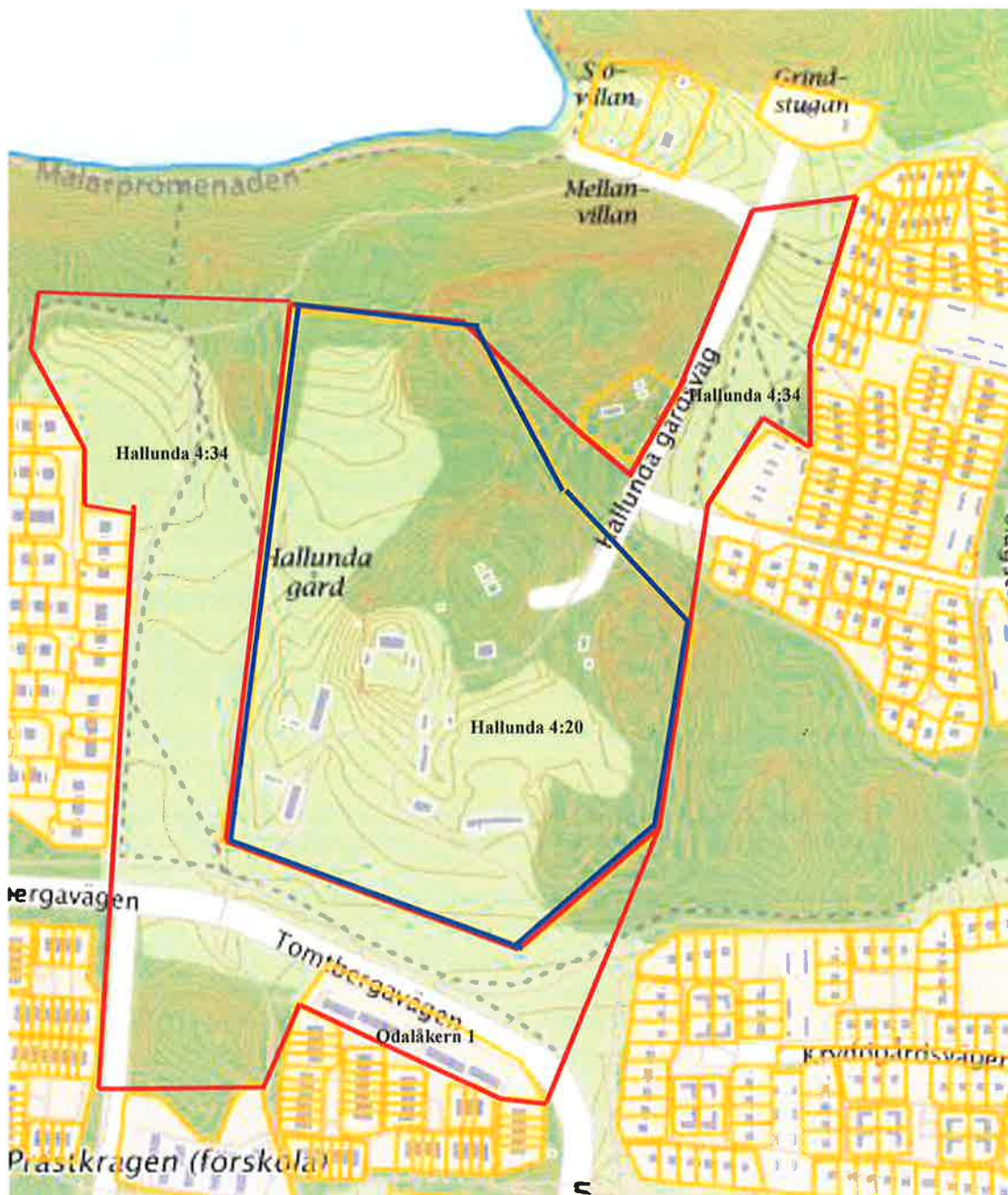
<u>Utredningar mm</u>	<u>utförs av</u>	<u>upphandlas av</u>
Arkeologisk utredning	Länsstyrelsen	Länsstyrelsen
Bullerutredning	Konsult	Exploatören
Förstudie VA	Konsult	Exploatören
Dagvattenutredning	Konsult	Exploatören
Förprojektering gator	Konsult	Exploatören
Geoteknisk utredning	Konsult	Exploatören
Kulturmiljöanalys	Konsult	Kommunen
Fotomontage	Konsult	Exploatören
Naturinventering/rekreation	Konsult	Kommunen
Trafik- och parkeringsutredning	Konsult	Kommunen
Förorenad mark	Konsult	Exploatören
Miljökonsekvensbeskrivning	Konsult	Exploatören
Genomförandeavtal	Kommunen	-

Bilaga 2

PRELIMINÄR TIDPLAN

Planuppdrag	kvartal 3 2016
Samrådsskede	kvartal 3-4 2018
Granskningsskede	kvartal 1-2 2019
Antagen plan	kvartal 3-4 2019

PRELIMINÄR OMFATTNING AV DETALJPLAN

Figur 1. Preliminär avgränsning av detaljplaneområdet. Del av Hallunda 4:34 och del av Odalå kern 1 (röd markering), Hallunda 4:20 (blå markering).

Referens

Ebba Östlin
ebba.ostlin@botkyrka.se

Mottagare

Kommunstyrelsen

Svar på remiss över PFAS-föreningen vid f.d. F 18 Tullinge – förslag till övergripande åtgärds mål samt riskvärderingsmetod (KS/2021:00363)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner yttrandet och överlämnar det som Botkyrka kommuns svar på remiss från Försvarsinspektören för hälsa och miljö.

Sammanfattning

Botkyrka kommun (kommunen) har fått möjlighet att yttra sig till Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) gällande Försvarsmaktens (FM) förslag till åtgärds mål och riskvärderingsmetod för föreningar med poly- och perfluorerade alkylsubstanser (PFAS) i Tullinge.

Kommunen hävdar bestämt att människors hälsa och miljön måste vara det överordnade motivet, såväl i val av åtgärds mål som vid riskvärdering och val av åtgärder samt metoder för efterbehandling.

Kommunen vill understryka nödvändigheten av att åtgärder vidtas snarast och finner det anmärkningsvärt att tillräckliga åtgärder ännu inte har genomförts av FM. Avhjälpan eller sanerande åtgärder borde redan ha vidtagits i enlighet med miljöbalkens bestämmelser, alternativt borde krav på sådana åtgärder ställts för länge sedan genom tillsynen av FIHM.

Kommunen vill tydligt framhålla att kommunen inte kan, och inte heller ska, behöva invänta tekniker för rening eller sanering som eventuellt kan komma att utvecklas i framtiden. Kostnadsansvaret för bland annat nödvändiga åtgärder i Tullinge vattenverk ligger fullt ut hos FM som

tidigare verksamhetsutövare och ansvarig för PFAS-föreningen och konsekvenserna därav.

Kommunledningsförvaltningen redogör för ärendet i tjänsteskrivelse 2021-06-15.

Referens

Linda Dahlberg
linda.dahlberg@botkyrka.se

Mottagare

Kommunstyrelsen

Svar på remiss över PFAS-föreningen vid f.d. F 18 Tullinge – förslag till övergripande åtgärds mål samt riskvärderingsmetod

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen godkänner yttrandet och överlämnar det som Botkyrka kommuns svar på remiss från Förvarsinspektören för hälsa och miljö.

Sammanfattning

Botkyrka kommun (kommunen) har fått möjlighet att yttra sig till Förvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) gällande Förvarsmaktens (FM) förslag till åtgärds mål och riskvärderingsmetod för föreningar med poly- och perfluorerade alkylsubstanser (PFAS) i Tullinge.

Kommunen hävdar bestämt att människors hälsa och miljön måste vara det överordnade motivet, såväl i val av åtgärds mål som vid riskvärdering och val av åtgärder samt metoder för efterbehandling.

Kommunen vill understryka nödvändigheten av att åtgärder vidtas snarast och finner det anmärkningsvärt att tillräckliga åtgärder ännu inte har genomförts av FM. Avhjälpan eller sanerande åtgärder borde redan ha vidtagits i enlighet med miljöbalkens bestämmelser, alternativt borde krav på sådana åtgärder ställts för länge sedan genom tillsynen av FIHM.

Kommunen vill tydligt framhålla att kommunen inte kan, och inte heller ska, behöva invänta tekniker för rening eller sanering som eventuellt kan komma att utvecklas i framtiden. Kostnadsansvaret för bland annat nödvändiga åtgärder i Tullinge vattenverk ligger fullt ut hos FM som tidigare verksamhetsutövare och ansvarig för PFAS-föreningen och konsekvenserna därav.

Ärendet

Bakgrund

PFAS är ett högflourerande ämne med väldigt lång nedbrytningstid. I studier på däggdjur har effekter synts på levern, blodfetter, sköldkörtelhormon, immunförsvaret och fortplantningen. Andra effekter som observerats för enskilda PFAS-ämnen är uppkomst av tumörer och utveckling av bröstkörtlar. Det har pågått en dialog mellan kommunen och FM gällande PFAS-föreningar, orsakade av FM:s tidigare verksamhet i Tullinge, sedan föreningar upptäcktes 2011.

Senast i skrivelsen från den 4 februari 2021, uttrycker kommunen krav till FM, att snarast åtgärda föreningar av mark och vatten. Detta för att bland annat Tullinge vattenverk åter ska kunna tas i drift som planerat under 2024 samt att kostnadsansvaret för nödvändiga åtgärder fullt ut ligger hos FM. Detta var också budskapet i kommunens skrivelse från den 3 april 2020.

Däremellan har ett digitalt möte ägt rum, den 7 december 2020, mellan kommunledningen och FM. Vid mötet representerades FM av Johanna Alterman som vid mötet bekräftade att FM har ett ansvar att avhjälpa föreningen och konsekvenser därav. Kommunen har utgått ifrån att detta ska ske ytterst skyndsamt och finner det anmärkningsvärt att tillräckliga åtgärder ännu inte genomförts av FM.

Som svar på kommunens kravställan om att snarast hantera PFAS-föreningar av mark och vatten, orsakade av FM, har FIHM förelagt FM att inkomma med redovisning av övergripande åtgärds mål och metodik för riskvärdering för PFAS-föreningar i Tullinge. FM har svarat på föreläggandet genom PM (bilaga) från miljökonsult den 23 april 2021.

Kommunen har nu fått möjlighet att yttra sig till FIHM gällande förslag till åtgärds mål och metodik för riskvärdering.

Föreningar i Tullinge

Föreningar har sedan en längre tid konstaterats inom ett område i Tullinge där FM tidigare har bedrivit verksamhet. Bland föreningarna finns PFAS, vilka härrör från FM:s tidigare verksamhet på platsen. PFAS har, förutom att förorena källplatserna (platserna där den verksamhet bedrevs som har orsakat föreningarna), även spridits bland annat med grundvattnet till Tullinge grundvattentäkt.

Vid provtagning 2011 konstaterades förhöjda halter av PFAS-föreningar i vattnet från Tullinge vattenverk. Råvattnet som används i vattenverket tas ut från Tullinge grundvattentäkt. Föroreningshalterna föranledde att vattenverket fick stänga och har så varit sedan 2011. Som en temporär lösning, för att ersätta det dricksvatten som produceras i Tullinge vattenverk, har kommunen köpt dricksvatten från Stockholm Vatten och Avfall. Dricksvattnet har levererats från Norsborgs vattenverk.

Under flera år har det förts dialog mellan framförallt kommunen, markägaren och FM:s miljöprovningseenhet gällande främst FM:s åtgärder med den orsakade förorening på den före detta brandövningsplatsen. FM:s miljöprovningseenhet har tidigare föreslagit att området ska övertäckas och föroreningen kontrolleras i väntan på möjligen förbättrade saneringsmetoder i framtiden. Det ska noteras att FM:s miljöprovningseenhet fortfarande bedriver utredning i området avseende eventuell spridning av PFAS från bland annat den före detta brandövningsplatsen.

Föroreningar har även konstaterats i en bergrumsanläggning inom området. Anläggningen ägs och handhas av Fortifikationsverket och står under FIHM:s tillsyn. I syfte att rena det förorenade dagvattnet från bergrummet installerades 2013 en kolfilteranläggning. Av underlag som kommunen tagit del av framgår dock att anläggningen inte vid alla tillfällen fungerat tillfredsställande och att bräddning förekommer, vilket innebär att PFAS-förorenat dagvatten vid tillfällen släpps på en dagvattenledning som ingår i kommunens allmänna VA-anläggning. Dagvattnet från bergrummet hamnar slutligen i recipienten Bysjön.

Övergripande synpunkter

Kommunen hävdar bestämt att människors hälsa och miljön måste vara det överordnade motivet såväl i val av åtgärdsåtgärder som vid riskvärdering och val av åtgärder samt metoder för efterbehandling.

Kommunen vill understryka vikten av att åtgärder vidtas snarast. Det är ungefär 10 år sedan PFAS-problematiken uppdagades och PFAS-förorening läcker fortlöpande från de förorenade områdena. Det är oacceptabelt att efterbehandlingsåtgärder ännu inte har vidtagits. Kommunen framhåller bestämt att kommunen inte kan, och heller inte ska, behöva invänta tekniker för rening och sanering som eventuellt kan komma att utvecklas i framtiden. Kommunen vill därför understryka vikten av att hålla tidsplanen där ett koncept till riskvärdering med förslag på åtgärdsåtgärder tas fram av FM till den 30 september 2021

Kostnadskravet för blad annat nödvändiga åtgärder i vattenverket ligger fullt ut hos FM som tidigare verksamhetsutövare och ansvarig för PFAS-föreningen och konsekvenserna därav.

Sammantaget finner kommunen det anmärkningsvärt att tillräckliga åtgärder ännu inte har genomförts av FM. Avhjälpande eller sanerande åtgärder borde redan ha vidtagits i enlighet med miljöbalkens bestämmelser, alternativt borde krav på sådana åtgärder ha ställts för länge sedan genom tillsynen av FIHM.

Synpunkter gällande vattenverket

Grundvattnet i landet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag, vilket följer av Riksdagens definition av miljömålet ”Grundvatten av god kvalitet”.

Genom att sanera grundvattnet från PFAS torde även vattenkvaliteten i den närliggande Tullingesjön förbättras. Tullingesjön är vidare förbunden med Mälaren som bland annat utgör dricksvattentäkt för Stockholms stad. Vattentäkten i Tullinge har lyfts av länsstyrelsen lyfts varande av stort regionalt intresse och från kommunen som varande av stor lokal betydelse. Vattenverket i Tullinge utgör även reservvattentäkt till Huddinge sjukhus.

På sikt är det påtagligt sårbart för kommunen att som nu endast förlita sig på vattenförsörjning från extern part (Stockholm Vatten och Avfall, som driver Norsborgs vattenverk) och en vattentäkt (Mälaren).

Kommunen vill lyfta att grundvattenbildning är en långsam process och kvalitetsförändringar sker i regel långsamt. Det kan därför vara först efter flera år som effekten av de olika åtgärderna för att minska halterna av föroreningar, däribland PFAS i grundvattenförekomsten, blir synlig. Kommunen kommer att övervaka vattentrenden.

Beslutet om vilken reningsmetod eller kombination av metoder som ska installeras i vattenverket, för att dricksvattenproduktionen och leveransen av dricksvatten till abonnent ska kunna återupptas, fattas av FM. Kommunen förutsätter dock att FM inför sitt beslut samråder med kommunen. Kostnaden ska oavsett val av metod slutligt belasta FM.

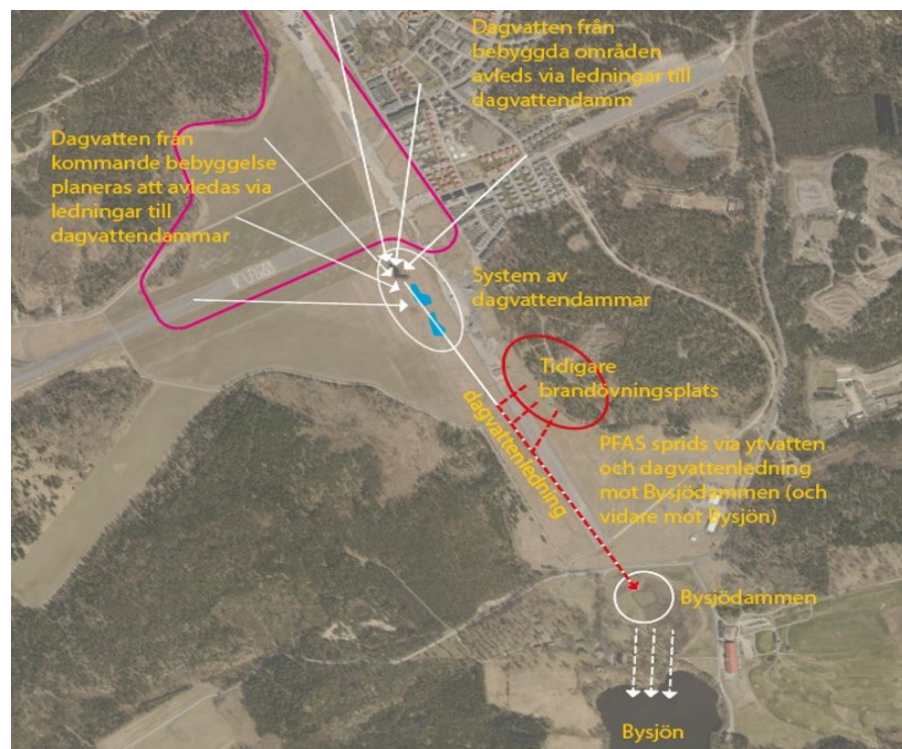
Synpunkter gällande utbyggnad av Riksten

Det pågår en utbyggnad av området Riksten, som inbegriper område för FM:s tidigare verksamhet (se figur). Utbyggnaden sker genom ett antal

detaljplaner och kommunen arbetar just nu med detaljplan nummer sex. Förekomsten av PFAS-föroreningar hindrar vidare detaljpaneläggning av området. Problemet består främst i att föroreningarna sprids via dagvattnet till ytvattenrecipienten Bysjön (se figur), vilket innebär att kraven avseende miljö kvalitetsnormer för vatten inte uppnås. Åtgärder för PFAS-föroreningar måste beskrivas och redovisas inom ramen för planarbetet och beslut att anta en detaljplan får inte innebära att en miljö kvalitetsnorm enligt 5 kap, miljöbalken inte följs. Om så är fallet kan länsstyrelsen komma att överpröva och upphäva antagandebeslutet för pågående och kommande detaljplaner i Riksten.

Den nybyggnation som exempelvis detaljplan nummer sex möjliggör är ca 700 bostäder, skolor och andra samhällsfunktioner. Nybyggnationen är naturligtvis av mycket stor betydelse för kommunen, vilket innebär att kommunen ställer ett tydligt krav på att PFAS-föroreningarna orsakade av FM snarast åtgärdas så att miljö kvalitetsnormer, enligt miljöbalken, uppnås och detaljpaneläggningen kan genomföras som planerat.

Figur: Flygbild över f.d. F18 Tullinge, Riksten

Synpunkter gällande bergrumsanläggningen

Gällande den bergrumsanläggning som handhas av Fortifikationsverket, och står under FIHM:s tillsyn, anser kommunen att ett föreläggande skall ges till Fortifikationsverket. Detta eftersom den pågående föroreningen inte uppfyller Hav- och vattenmyndighetens gränsvärden. Detta är inte acceptabelt och kan med stöd av lagen om allmänna vattentjänster leda till att dagvattenledningen förbjuds att användas intill dess att reningskraven uppfylls. Kommunens uppfattning är dock att det är bättre om nödvändiga åtgärder vidtas självmant av FM eller efter föreläggande från FIHM.

Svar gällande åtgärds mål.

I PM (bilaga) som tagits fram, av den konsult som anlåtats av FM, redovisas förslag till åtgärds mål. Kommunen bedömer att beskrivningen ger en godtagbar bild av vilka antaganden som ligger till grund för åtgärds målen. Kommunen vill dock tydligt framhäva att åtgärds målen måste vara att reducera PFAS-halter till Hav- och vattenmyndighetens gränsvärden. Kommunen anser inte att det är acceptabelt att endast reducera risk för hälsa och miljö genom att minska halter av PFAS i mark och vatten.

Kommunen anser att föreslagna mål gällande dels miljö i allmänhet, dels mark, dels grundvatten samt ytvatten till största del är lämpliga, men saknar åtgärds mål för sjöarna söder om brandövningsplatsen där det inte är klarlagt hur dagvattnet färdas till dessa recipienter.

Gällande punkt 2 under ytvattenrecipienter (bilaga s. 8) anser kommunen inte att det är helt klarlagt hur yt- och grundvatten rör sig mot sjöarna i den södra delen av Riksten, det vill säga Bysjöpölen, Bysjön och Getaren. En tänkbar spridningsväg för PFAS till bland annat Bysjön skulle kunna vara inläckage till den huvudledning som leder dagvatten till recipienterna söderut. Dagvattenledningen är gammal och det är inte helt klarlagt om det finns förgreningar från denna inom området. Innan det är klarlagt hur dagvatten färdas i området går det inte att utesluta att PFAS från exempelvis brandövningsplatsen påverkar sjöarna söderut. Dessa sjöar är viktiga gällande biologisk mångfald och friluftsliv. Kommunen insisterar på att åtgärds mål tas fram även för dessa sjöar.

Svar gällande riskvärderingsmetod

I tidigare omnämnt PM (bilaga) beskrivs hur riskvärderingen görs. Kommunen vill återigen särskilt förmedla att människors hälsa och miljön måste vara det överordnade motivet vid riskvärdering och val av åtgärder och metoder för efterbehandling.

Kommunen delar bedömningen att angreppssättet ska vara så brett som möjligt. Den metod som beskrivs, multikriterieanalys, bedöms vara ambitiös och ge ett bra underlag. Riskvärderingen bedöms vara till stor nytta vid val av åtgärder och kommunen ser därför nödvändigheten av att flera olika metoder för efterbehandling utreds samt ser det som anmärkningsvärt att detta inte skett i ett tidigare skede.

Kommunens bild är att FM i ett tidigt skede bestämde sig för att övertäckning var den enda lämpliga åtgärden och att alternativa metoder inte utreddes i tillräcklig utsträckning. Kommunen ser ett behov av att utreda andra metoder än övertäckning då det är troligt att metoder/teknik har förbättrats under de år som gått.

Det är viktigt att ha ett långsiktigt perspektiv (hundraårens årtal). En övertäckning av brandövningsplatsen minskar utlakningen av PFAS från källan på lång sikt men föroreningen kommer att finnas kvar under mycket lång tid med oklar spridningsrisk. Med det överordnade motivet av människors hälsa och miljön är det därför nödvändigt att utreda hur olika metoder fungerar över tid. Här bör vägas in att klimatet kan komma att förändras, exempelvis med ökad nederbörd och därmed ökad utlakning.

Det är inte klarlagt hur föroreningsspridningen ser ut och hur den kommer att påverka området framöver. Olika utredningar som genomförts har kommit till delvis olika slutsatser. Det är därför viktigt att ha ett brett och öppet angreppssätt och försöka beskriva så många olika typer av risker och påverkan som möjligt. Kommunen vill därför särskilt uppmana FM att inte förekomma utredningen av tänkbara metoder, eller kombinationer därav, genom att förespråka metoden övertäckning.

Kommunen är angelägen om hög effektivitet av de metoder för efterbehandling som slutligt väljs. Om metoden bortgrävning ger bäst effekt för att snarast uppnå det överordnade motivet av människors hälsa och miljön, vill kommunen understryka behovet av att metoden bortgrävning utgör ett alternativ i valet av metoder för efterbehandling av PFAS-föroreningarna.

Gällande metoder för rening av dricksvattnet i vattenverket ser kommunen förslag B6 och B7 (bilaga s. 12) där flera metoder kombineras som särskilt relevanta. Eftersom föroreningens grad och dess omfattning är stor kommer dessa metoder eventuellt behöva kompletteras med ytterligare metoder efter några år då det kortsiktiga målet är att ta dricksvattentäkten i drift år 2024.

Ekonomiska konsekvenser

FM som verksamhetsutövare har enligt miljöbalken det fulla ekonomiska ansvaret för de föroreningar som orsakats av FM. De förslag till åtgärds mål och riskvärderingsmetod som inkommit till FIHM från FM innebär dock att resurser behöver tas i anspråk från förvaltningsöverskridande kompetenser hos kommunen för att bistå FM i utredning och uppföljning. I nuläget går det inte att uppskatta kostnaden för detta.

Kommunen vill framhålla de ekonomiska konsekvenserna när Tullinge vattenverk tas i bruk. Den av FM föreslagna åtgärden som endast innebär att källplatsen övertäcks innebär att det under mycket lång tid kommer att föreligga ett behov av kompletterande rening i vattenverket. Kommunen vill tydligt framhäva att FM ansvarar för alla kostnader, för och till följd av vidtagna åtgärder, så länge det finns ett behov av dessa åtgärder.

Leif Eriksson
Kommundirektör

Dennis Latifi
Tf. Hållbarhetsdirektör

Bilagor

1. Remiss - PFAS-föreningen vid f.d. F 18 Tullinge – förslag till övergripande åtgärds mål samt riskvärderingsmetod
2. FM bemötande av föreläggande om att inkomma med reviderad riskvärdering och övergripande åtgärds mål gällande f.d. F 18.
3. FM bemötande av föreläggande om att inkomma med reviderad riskvärdering och övergripande åtgärds mål gällande f.d. F 18 – underbilaga 1.1.
4. Beslut om att inkomma med en reviderad riskvärdering och övergripande åtgärds mål gällande f.d. F18 Södertörns flygflottilj, Botkyrka kommun

Expedieras till:
Kommunstyrelsens
Försvarmakten

Sändlista

Botkyrka kommun

Länsstyrelsen i Stockholms län

Rikstens Friluftstad AB, att. Lars Avermalm, Box 808, 169 28 Solna

Sändlista

FÖRSVARSMAKTEN

Ink. 2021-04-23

Nr.

Utg.

Ert tjänsteställe, handläggare
FIHM, Joakim Hjelm, 08-562 816 59,
exp-fihm@mil.se

Ert datum
2021-02-25

Er beteckning
FIHM2021-159-1

Vårt tjänsteställe, handläggare
MPE, Niclas Johansson, 076-899 09 18,
niclas.k.johansson@mil.se

Vårt föregående datum
2020-06-11

Vår föregående beteckning
FM2016-9188:30

FM bemötande av föreläggande om att inkomma med reviderar riskvärdering och övergripande åtgärds mål gällande f.d. F 18

(1 bilaga)

Bakgrund

FIHM har beslutat att Försvarsmakten senast den 26 april 2021 ska inkomma med förslag på övergripande åtgärds mål och metodik för riskvärdering avseende PFAS-föreningen vid den f.d. brandövningsplatsen och napalmövningsbanan inom f.d. F 18 Södertörns flygflottilj.

Försvarsmakten har givit Helldén Environmental Engineering AB i uppdrag att ta fram förslag på övergripande åtgärds mål och metodik för riskvärdering avseende PFAS-föreningen vid den f.d. brandövningsplatsen och napalmövningsbanan.

Förslag på övergripande åtgärds mål och metodik för riskvärdering

Konsultens förslag på övergripande åtgärds mål och metodik för riskvärdering återfinns i bilaga 1. Försvarsmaktens Miljöprovningseenhet delar konsultens förslag på övergripande åtgärds mål och metodik för riskvärdering.

Försvarsmaktens fortsatta handläggning av ärendet

Försvarsmaktens avser att efter samverkan med FIHM låta ta fram ett koncept till riskvärdering med förslag på åtgärds metod och mätbara åtgärds mål för den f.d. brandövningsplatsen och napalmövningsbanan. Rapportering till FIHM bedöms

(NJO)

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	E-post, Internet
Ledningsregementet	Enköpings garnison	0171-15 70 00	0171-15 70 44	exp-ledr@mil.se
PI 920				www.forsvarsmakten.se/ledr
749 81 Enköping				

kunna ske under Q4 2021 under förutsättning att arbetet kan påbörjas under våren år 2021.

Weinmann, Lina

Chef för Försvarets miljöprövningsenhet

Handlingen är fastställd i Försvarets elektroniska dokument- och ärendehanteringssystem.

Bilaga 1. Bemötande av föreläggande från Förvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) avseende övergripande åtgärds mål och riskvärderingsmetodik för PFAS-föreningen vid f.d. F 18 Tullinge Södertörns flygflottilj

Sändlista

FIHM

För kännedom

HKV LEDS JUR

HKV PROD RPE

HKV PROD RPE INFRA

FS

FORTV

(miljo@fortifikationsverket.se)

Helldén Environmental Engineering AB (jonny@hellden-environmental.se)

**Helldén Environmental
Engineering AB**

**Bemötande av föreläggande från
Försvarsinspektören för hälsa och miljö
(FIHM) avseende övergripande åtgärds mål
och riskvärderingsmetodik för PFAS-
förorening vid f.d. F18 Södertörns flygflottilj**

FIHM beslut 2021-159-1

Försvarmakten, Miljöprövningsenheten

2021-04-19

Dokumenttitel: Bemötande av föreläggande från Förvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) avseende övergripande åtgärds mål och riskvärderingsmetodik för PFAS-förorening vid f.d. F18 Södertörns flygflottilj - FIHM beslut 2021-159-1.

Uppdragsgivare: Förvarsmakten, Miljöprovningseenheten

Datum: 2021-04-19

Upprättad av: Jonny Bard
0733 - 210292
jonny@hellden-environmental.se

Granskad av: Johan Helldén
0733 - 210294
johan@hellden-environmental.se

Andreas Carlsson
0733 - 910590
andreas@hellden-environmental.se

**Helldén Environmental
Engineering AB**

www.hellden-environmental.se

Organisationsnr: 556895-5842

1 BAKGRUND OCH SYFTE

FIHM har beslutat att Försvarsmakten senast den 26/4 2021 ska inkomma med förslag på övergripande åtgärds mål och metodik för riskvärdering avseende PFAS-föreningen vid den f.d. brandövningsplatsen och napalmövningsbanan inom f.d. F 21 Södertörns flygflottilj (FIHM 2021-159-1). Förslag på övergripande åtgärds mål har i föreliggande PM utarbetats i enlighet med den metodik som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport 5978. De övergripande åtgärds målen har formulerats med avseende på riskreduktion för att skydda hälsa och miljön vid den f.d. brandövningsplatsen och Napalmbanan, spridningen av PFAS från dessa platser till berörda ytvattenrecipienter och grundvattenförekomsten "Tullingeåsen-Ekebyhov", samt framtida nyttjande av grundvattentäkten för dricksvattenändamål. Förslag på riskvärderingsmetodik och kriterier för val av åtgärds lösning har utarbetats i enlighet med de tillvägagångssätt som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport 5978. I föreliggande PM redovisas även vilka åtgärder/åtgärds kombinationer som kommer att utvärderas i den efterföljande riskvärderingen, samt tidplan för när riskvärderingen kan vara färdigställd.

2 GENOMFÖRDA UTREDNINGAR

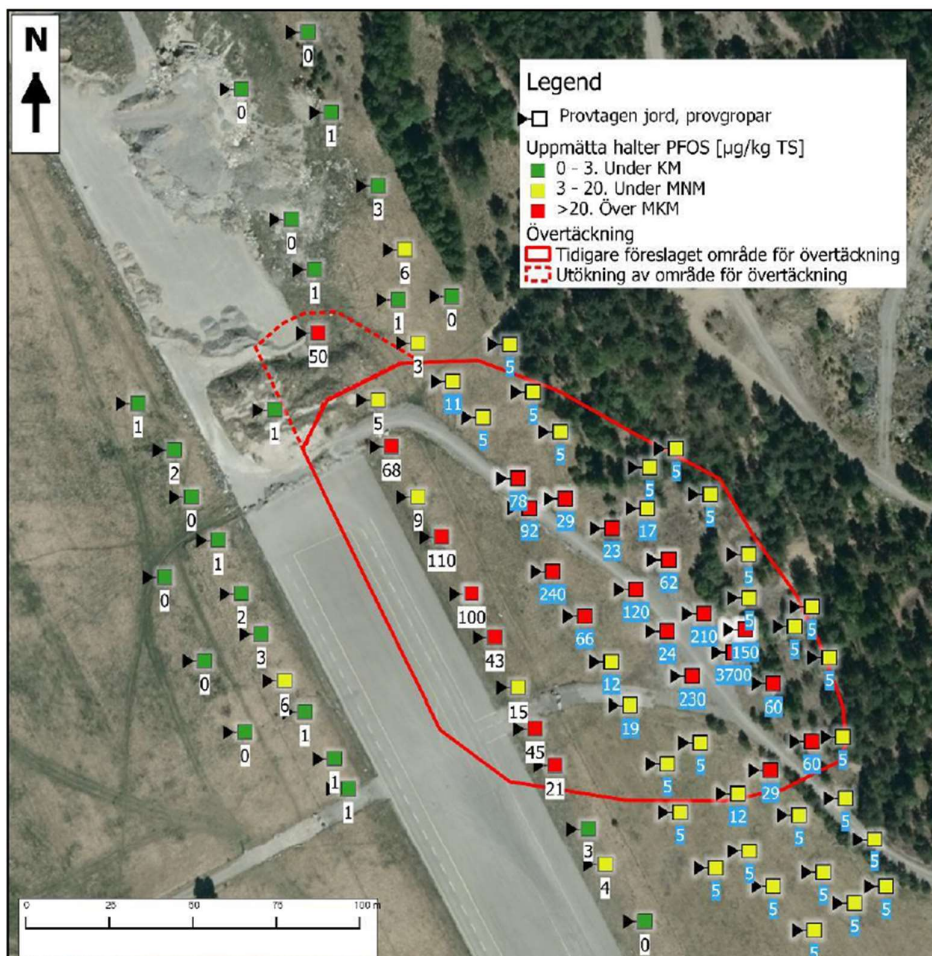
År 2011 uppmärksammades att dricksvattnet i Tullinge var påverkat av förhöjda PFAS-halter. Vattenverket tog sitt vatten från grundvattenakviferen Tullingeåsen-Ekebyhov (Tullingestråket) via uttagsbrunnar belägna nära Tullingesjön. År 2011, efter att PFAS detekterats i dricksvattnet, stängdes vattenverket och Botkyrka kommun har som ersättning sedan dess tagit dricksvatten via en ledning från Norsborgs vattenverk i Mälaren. Den primära källan till PFAS-föreningen i grundvattnet vid Tullinge har konstaterats vara den f.d. huvudbrandövningsplatsen och intilliggande napalmövningsplats från vilka PFAS lakas ut via perkolation av nederbördsvattnet via den omättade zonen till grundvattnet (mättade zonen) för vidare transport norrut, mot Tullinge vattenverk och Tullingesjön och vattenverk. Ett flertal undersökningar har utförts i området, se referenser/källförteckning.

Utförda undersökningar visar att PFAS förekommer i jord både ytligt och ner till 10 m djup under markytan vid den f.d. huvudbrandövningsplatsen. Genomförda lakteter indikerar att det kan komma att dröja mer än 100 år innan merparten av PFAS-mängden har utlakats från den omättade till den mättade zonen. PFAS transporteras från den primära källan med grundvattnet till recipienten Tullingesjön, vilken i sin tur mynnar i Mälaren. I Tullingesjön påträffas PFOS i halter kring 10 ng/l, vilket överstiger förekommande bakgrundshalter, men är i nivå med upp mätta halter i Mälaren (Bällstaån, Bällstaviken, Fiskarfjärden, Görväln, Riddarfjärden, Rödstensfjärden, Ulvsundasjön, Årstaviken) och Saltsjön (Filipovic et al 2018). Tullingesjön uppnår inte kraven för en god kemisk status då gränsvärdet för miljö kvalitetsnormen för bl.a. PFOS i ytvatten (0,65 ng/l) överskrids. I jord och grundvatten inom den f.d. huvudbrandövningsplatsen och napalmbanan förekommer höga halter av PFAS, se figur 1 och 2. Högst halter PFOS har uppmätts i grundvattnet vid f.d. huvudbrandövningsplatsen (30 000 – 120 000 ng/l). Utförda lakteter indikerar att ca 1,5 kg PFOS kommer att lakas ut i ett kort tidsperspektiv (L/S 0,2 motsvarande ca 2 år) medan det i ett långt tidsperspektiv (L/S 10, motsvarande ca 100 år) kommer att lakas ut ca 15 kg PFOS från området. Dessa siffror överensstämmer väl med de beräknade PFOS-mängderna i jord som varierar mellan 7-21 kg i källzonen. Utflödet av PFOS från Tullingestråket till Tullingesjön har beräknats till ca 380 g/år. Om man jämför den årliga PFOS-utlakningen vid källzonen

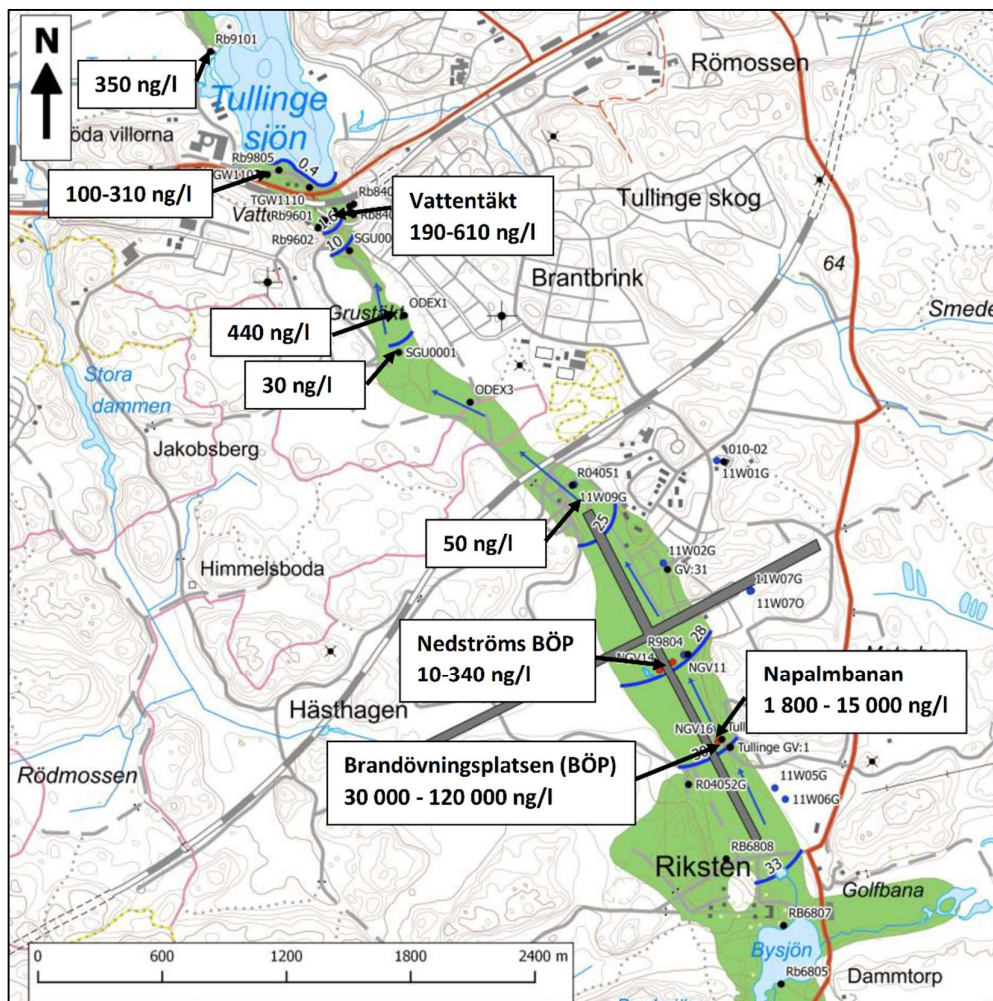
**Helldén Environmental
Engineering AB**

med utflödet från vattenverket indikerar resultaten att en stor del av kvarvarande PFOS-mängd uppehåller sig i Tullingestråket eller att plymen går under Tullingesjön. Den stora osäkerheten i massbalansen (se figur 3) ligger i hur mycket PFOS som finns i grundvattenzonen i Tullingestråket. Om t.ex. en urgrävning till 5 m djup inom hela den förorenade ytan på ca 5 000 m² genomförs, skulle mellan 7-21 kg PFOS avlägsnas från området, vilket storleksordningsmässigt motsvarar den mängd PFOS som förväntas lakas ut under en period över 100 år (FM2016-9188:11/NIRAS 2018).

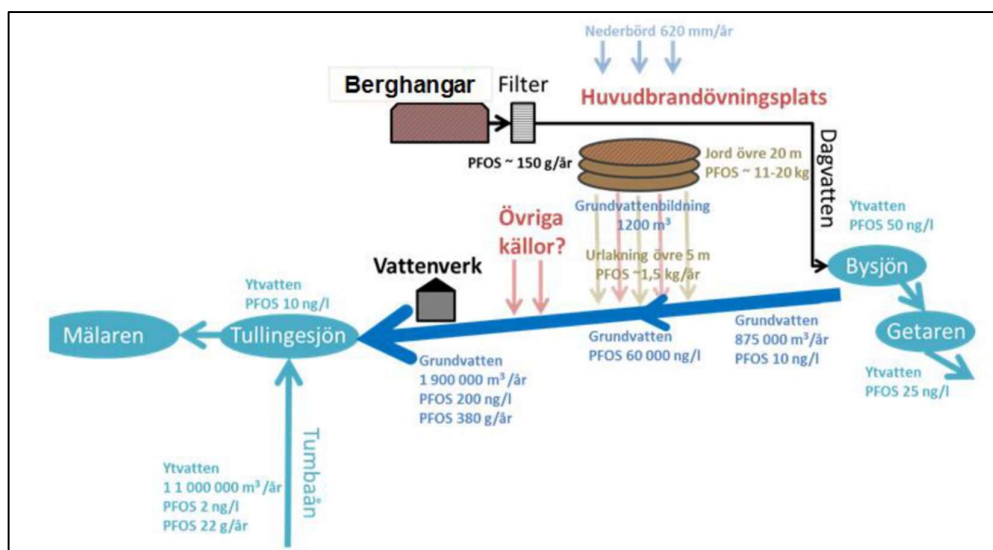
En sekundär källa till PFAS är en närliggande f.d. hangar i ett bergrum, där förorenat vatten har avbördats via en dagvattenledning och förorenat främst ytvattenrecipienterna Bysjöpölen, Bysjön och Getaren. Denna PFAS-källa påverkar dock inte grundvattnet vid Tullinge vattenverk eller Tullingesjön. Fortifikationsverket har vidtagit åtgärder vid hangaren, där PFAS-förorenat vatten renas sedan år 2013, med hjälp av kolfilter innan det släpps till dagvattenledningen som mynnar i Bysjöpölen. Mätningar utförda av WSP (2016) visar att halten av PFOS har sjunkit i Bysjön och Getaren från år 2011 till 2015, dock inte till nivåer som kan anses vara bakgrunds nivåer. Utförd riskbedömning visar främst på hälsorisker beträffande intag av PFAS-förorenat dricksvatten från Tullingestråket, intag av fisk innehållande PFAS från sjöarna Bysjön och Getaren, samt direkt exponering för PFAS-förorenad jord på den f.d. brandövningsplatsen och intilliggande napalmövningsplats (FM2016-9188:11/NIRAS 2018).

Figur 1. Uppmätta halter av PFOS i ytliga jordprov från provgroppsgrävning vid f.d. brandövningsplatsen och f.d. napalmövningsbanan i förhållande till SGI:s preliminära riktvärden för PFOS i mark, 3 $\mu\text{g}/\text{kg TS}$ för känslig markanvändning och 20 $\mu\text{g}/\text{kg TS}$ för mindre känslig markanvändning (FM2016-9188:27/NIRAS 2019).

Figur 2. Tullingestråkets grundvattenmagasin med uppmätta halter av PFAS-11. Karta modifierad från FM2016-9188:11/NIRAS 2018. Kartmaterial från Lantmäteriets terrängkarta och SGU grundvattenmagasin/VISS.

Figur 3. Konceptuell spridningsmodell/massbalans för PFOS i området från sjön Getaren i sydväst till Tullingsjön i norr. Figur från FM2016-9188:11/NIRAS 2018.

3 ÖVERGRIPANDE ÅTGÄRDSMÅL

3.1 Inledning

Åtgärds mål kan delas upp i övergripande respektive mätbara åtgärds mål. Övergripande åtgärds mål anger vad man vill uppnå med en efterbehandlingsåtgärd. De visar i första hand vilken användning eller funktion ett område bör ha efter genomförd efterbehandlingsåtgärd, samt vilken påverkan och vilka störningar som kan accepteras inom området eller i omgivningen. Målen tar också hänsyn till pågående markanvändning. Övergripande åtgärds mål ser olika ut beroende på vilket förorenat område de avser. Övergripande åtgärds mål har sin utgångspunkt i nationella, regionala eller lokala miljömål, Naturvårdsverkets utgångspunkter för efterbehandling, olika intressenters och aktörers policy och ståndpunkter samt platsspecifika förutsättningar. Även miljörettsliga och ekonomiska förutsättningar beaktas. Åtgärds målen bör främja val av beständiga och långsiktigt hållbara åtgärder. Det gäller bland annat att minska riskerna för människor, miljön och naturresurser samt att minska mängderna och halterna av naturfrämmande ämnen i miljön. Åtgärds målen bör också uppmuntra till hushållning med material, råvaror och energi. En annan viktig aspekt att beakta är om åtgärds målen innebär begränsningar i markanvändning. Om så är fallet är det viktigt att redan i målformuleringen ta hänsyn till om det finns behov av till exempel administrativa åtgärder och om åtgärdsalternativen medför framtida drift eller underhåll (NV 2009, rapport 5978).

Övergripande åtgärds mål kan ha olika syften och kan uttryckas på flera olika sätt, bland annat som:

- riskreduktion
- reduktion av föroreningsmängd eller volym
- reduktion av förorenings spridning till omgivningen
- minskad exponering
- skydd av naturresurser
- skydd av markanvändning och andra intressen.

Övergripande åtgärds mål behöver kunna omvandlas till mätbara åtgärds mål, för att man därigenom ska kunna mäta måluppfyllelsen (NV 2009, rapport 5978).

3.2 Formulering av övergripande åtgärds mål

Avseende PFAS-föroreningarna vid den f.d. brandövningsplatsen och napalmbanan vid Tullinge flygplats har förslagen på åtgärds mål inriktats huvudsakligen på att reducera förorenings spridning till omgivningen för att skydda underliggande/nedströms liggande grundvattenmagasin på lång sikt och på så sätt minska PFAS-belastningen på dricksvattentäkten vid Tullingesjön så att den kan användas för dricksvattenändamål. Förutom åtgärds mål som syftar till att begränsa spridningen av PFAS har även åtgärds mål föreslagits gällande möjligheterna att förhindra att människor exponeras för PFAS-föroreningarna från den förorenade marken i källområdena för PFOS, via intag av dricksvatten och via

**Helldén Environmental
Engineering AB**

intag av fisk, samt total miljöbelastning av åtgärden. Gällande förslaget till åtgärds mål för PFAS via intag av fisk ligger detta i nivå med Livsmedelsverkets rekommendationer avseende konsumtion av insjöfisk med avseende på kvicksilverintag (SLV 2021).

Allmänt

Förslag på övergripande åtgärds mål:

- Vid åtgärder ska hållbara lösningar eftersträvas. I riskvärderingen ska den totala hållbarheten för olika åtgärdsalternativ beaktas. Detta innebär exempelvis att åtgärder sker på sådant sätt att den totala miljöbelastningen minskar och hushållning med ändliga resurser gynnas.

Mark

Förslag på övergripande åtgärds mål för den f.d. brandövningsplatsen och napalmbanan på f.d. F 18 i Tullinge:

- Människor ska inte komma i direkt kontakt (t.ex. via oralt intag eller hudkontakt) med hälsoskadliga halter av PFAS-förorenad jord vid brandövningsplatsen och napalmbanan varken på kort eller lång sikt.
- Risken för spridning av PFAS-förorenad jord från brandövningsplatsen och napalmbanan (t.ex. genom damning) ska minska väsentligt så att kringboende och andra som vistas i området inte riskerar exponeras för hälsoskadliga halter via inandning av damm, varken i det korta eller långa tidsperspektivet.

Grundvattenförekomsten Tullingeåsen-Ekebyhov

Förslag på övergripande åtgärds mål för grundvattenförekomsten Tullingeåsen-Ekebyhov:

- Spridningen av PFAS via utlakning till grundvattnet från den f.d. brandövningsplatsen och napalmbanan ska minska väsentligt på både kort och lång sikt.
- PFAS-halterna i / PFAS-belastningen på grundvattenmagasinet Tullingeåsen-Ekebyhov nedströms den f.d. brandövningsplatsen/napalmbanan och uppströms Tullinge vattentäkt ska på lång sikt minska väsentligt.
- Tullinge vattentäkt ska återigen kunna tas i drift och användas för dricksvattenförsörjning på både kort och lång sikt. PFAS halterna i utgående vatten från vattenverket (efter rening) ska ej utgöra en risk för människors hälsa.

Ytvattenrecipienter

1) Ytvattenrecipienten Tullingesjön

Förslag på övergripande åtgärds mål för ytvattenrecipienten Tullingesjön:

- Halterna av PFAS i / PFAS-belastningen på Tullingesjöns vatten ska på lång sikt minska väsentligt för att minska risken för skadlig påverkan på människors hälsa och miljö.

**Helldén Environmental
Engineering AB**

- Tullingsjön ska utan restriktioner, avseende PFAS, kunna nyttjas för bad och rekreation på både kort och lång sikt.
- Fisk från Tullingsjön ska på både kort och lång sikt fortsatt kunna ätas i begränsad omfattning utan att detta ska vara hälsoskadligt (vuxna) avseende intag av PFAS.

2) Övriga ytvattenrecipienter

Av genomförda utredningar framgår att det inte sker någon spridning av grund- eller ytvatten från brandövningsplatsen och napalmbanan i riktning uppströms mot Bysjöpolen, Bysjön och Getaren. Eftersom föroreningsituationen i dessa sjöar inte kan förväntas påverkas av efterbehandlingsåtgärder avseende brandövningsplatsen och napalmbanan bör dessa recipienter inte ingå i föreliggande riskvärdering. Följaktligen så föreslås inte heller några övergripande åtgärdsåtgärder för nämnda sjöar. Dessa sjöar har huvudsakligen belastats med PFAS via avledning av dagvattnet från en berghangar. Hangaren har försetts med ett kolfilter som renar utgående dagvatten från berghangaren.

4 RISKVÄRDERING**4.1 Begreppsförklaring**

Riskbedömningen klarlägger miljö- och hälsoriskerna på platsen, i omgivningen och vid genomförandet av efterbehandlingsåtgärder. I åtgärdsutredningen har åtgärdsalternativen belysts främst avseende vad som kan uppnås, på vilket sätt och till vilken kostnad. I riskvärderingen kan man dessutom ta hänsyn till kostnadseffektivitet, teknisk lämplighet,

behov av framtida restriktioner eller övervakning, tillfredsställelse för berörda parter, hållbar utveckling, etc. Även frågor såsom samhällsekonomisk lönsamhet kan beaktas i en riskvärdering. En av riskvärderingens huvuduppgifter är att göra avvägningar mellan samtliga tänkbara aspekter. Angreppssättet i en riskvärdering bör därför vara så brett som möjligt, så att även andra kriterier utöver de tekniska, riskrelaterade och ekonomiska tas med i sammanvägningen.

Riskvärderingsmetodiken som Naturvårdsverket beskriver i sin rapport 5978 omfattar följande moment:

- Definition av urvalskriterier.
- Gradering och värdering av urvalskriterier.
- Sammanställning och sammanvägning av urvalskriterier.
- Förslag till val av åtgärdsalternativ.

Urvalskriterierna ger en indikation om vilka åtgärder som kan anses vara acceptabla respektive oacceptabla relativt de risker som åtgärdas. Urvalskriterierna bör ta hänsyn till så många av åtgärdsalternativens miljökonsekvenser som möjligt, till exempel energi- och resursanvändning, klimatpåverkan och utsläpp. Exempel på vanligt förekommande urvalskriterier är sådana som berör:

- Måluppfyllelse avseende riskreduktion för miljö- och hälsoriskerna, inklusive belastning och risker under åtgärdsutförandet.
- Måluppfyllelse avseende skydd av naturresurser och övriga intressen, till exempel kultur- och naturmiljö, markanvändning, resurs- och energihushållning.
- Tekniska aspekter, inklusive tillgänglighet, genomförbarhet, beständighet, reparerbarhet och kontrollerbarhet.
- Ekonomiska aspekter, bland annat investerings-, drifts-, underhålls- och totalkostnader, eventuella intäkter samt kostnadseffektivitet.
- "Mjuka" parametrar, så som inverkan på allmänna och enskilda intressen, estetiska värden och psykologiska faktorer.

I slutet av riskvärderingen bör ett "bästa lämpligt" åtgärdsalternativ ha utkristalliserats. Om riskvärderingen visar att man inte fullt ut kan uppnå de övergripande åtgärds målen med något av de formulerade åtgärdsalternativen, kan man behöva återgå till tidigare moment. Då kan åtgärdsutredningen till exempel kompletteras med andra teknikalternativ, finansieringen kan förstärkas eller de övergripande åtgärds målen kan formuleras om.

4.2 Val av riskvärderingsmetodik

Riskvärderingsmetodiken för avhjälpandeåtgärderna avseende PFAS-föroreningen vid den f.d. brandövningsplatsen och napalmbanan i Tullinge föreslås följa den metodik, baserad på multikriterieanalys, som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport 5978, vilken, som nämnts ovan, omfattar följande moment:

- Definition/val av urvalskriterier.
- Gradering och värdering av urvalskriterier.
- Sammanställning och sammanvägning av urvalskriterier.
- Förslag till val av åtgärdsalternativ.

4.3 Val av urvalskriterier/riskvärderingskriterier

- A) Måluppfyllelse avseende riskreduktion för miljö- och hälsorisker:
- Riskreduktion avseende miljö- och hälsoaspekter (främst med fokus på hälsoeffekter) på brandövningsplatsen/napalmbanan och dess närmaste omgivning på kort och lång sikt. Människor exponeras för PFAS förorenad jord genom oralt intag, hudkontakt och inandning av damm/stoft.
 - Riskreduktion avseende miljö- och hälsoaspekter avseende grundvatten (främst med fokus på hälsoeffekter). Intag av PFAS via dricksvatten på kort och lång sikt.
 - Riskreduktion avseende miljö- och hälsoaspekter avseende ytvatten på kort och lång sikt (med fokus på både miljö- och hälsoeffekter). PFAS effekter på akvatiskt liv i Tullingesjön. Människor som exponeras för PFAS via intag av fisk, samt vid bad och rekreation i sjön.
 - Miljö- och hälsorisker under åtgärdsutförandet. T.ex. risk att personal och/eller närboende exponeras för PFAS och ökad risk för spridning av PFAS via exempelvis damning, avrinning via yt- och grundvatten, samt buller vid transporter m.m.
- B) Måluppfyllelse avseende skydd av naturresurser och övriga intressen:
- Skydd av / belastning på grundvattenmagasinet Tullingeåsen-Ekebyhov avseende PFAS på kort och lång sikt.
 - Begränsning/påverkan, under utförandeskedet och på längre sikt, på markanvändningen på fastigheten Riksten 9:2 (med ev. berörda omgivande fastigheter) där brandövningsplatsen/napalmbanan är belägen. Eventuella inskränkningar och begränsningar i framtida markanvändning.
 - Negativ påverkan på landskapsbilden.
 - Restriktioner beträffande konsumtion av fisk från Tullingesjön med avseende på PFAS.
 - Resurs- och energihushållning. Klimataspekt (växthusgaser, t.ex. mängd CO₂ per kg åtgärdad PFAS).
- C) Tekniska aspekter:
- Teknisk genomförbarhet/risk att metoden inte fungerar tillfredsställande. Beprövad/obepövad teknik. Har metoden tidigare tillämpats i full skala eller enbart i pilot- eller laboratorieskala.
 - Behov av drift och underhåll på lång sikt.
 - Tidsaspekt. Dels vid själva genomförandet och dels hur snabbt önskvärda resultat / åtgärds mål förväntas uppnås.

**Helldén Environmental
Engineering AB**

- Teknikdrivande åtgärdslösning / utvecklingspotential / befrämjande av teknikutveckling och kunskapsuppbyggnad.
- D) Ekonomiska aspekter (totalkostnad)
- Investeringskostnader (åtgärdsförberedande undersökningar, projektering, implementering/genomförande, kontroll, uppföljning).
 - Driftskostnader (drift, underhåll och fortsatta kontrollprogram).
 - Framtida intäkter (ökat markvärde, hyra/arrende).
- E) "Mjuka" parametrar, t.ex. inverkan på allmänna och enskilda intressen
- Påverkan på allmänna intressen (t.ex. människors oro).
 - Påverkan på enskilda intressen (t.ex. begränsningar i markanvändningen).

4.4 Gradering och värdering av urvalskriterier, samt förslag till åtgärdsalternativ

Urvalskriterierna föreslås graderas utifrån en femgradig skala (1-5). Gradering och värdering av urvalskriterierna kompletteras med en beskrivning/motivering. De olika urvalskriterierna bedöms ha olika värde och bör därför viktas vid sammanräkning. Högst vikt bör ges åt kriterier avseende riskreduktion för miljö- och hälsorisker, samt teknisk genomförbarhet och totalkostnad. En åtgärdslösning behöver dessutom vara hållbar utifrån ekologisk, social, kulturell och ekonomisk synvinkel. Detta innebär att alternativ som vid värdering visar sig vara extremt negativa i något avseende, inte kan komma i fråga vid det slutliga urvalet. I slutet av riskvärderingsprocessen bör det ha utkristalliserats ett "bästa lämpligt" åtgärdsalternativ. Därefter kan de övergripande åtgärdsmålen omvandlas till förslag till mätbara åtgärds mål.

4.5 Åtgärdsalternativ för riskvärdering

Nedan lämnas förslag på möjliga åtgärdsalternativ och kombinationer av åtgärdsalternativ som kan jämföras i riskvärderingen. Alternativen har delats upp i två grupper med avseende på deras lämplighet/möjlighet att tillämpa i den mättade (B) respektive omättade zonen (C), samt nollalternativet (A). I riskvärderingen kommer dessa åtgärdsalternativ att värderas mot varandra inom respektive kategori (B respektive C). Riskvärderingen utförs lämpligen i två steg, där första steget omfattar samtliga nedanstående alternativ vilka utvärderas mera översiktligt och de sämsta alternativen gallras bort. I steg två utvärderas därefter återstående 2-3 alternativ i varje kategori (B och C) mera noggrant och platsspecifikt.

- A) Nollalternativet (ingen åtgärd tillämpas)
- B) Mättade zonen (under grundvattenytan / PFAS-plymen)
- 1) Grundvattenpumpning ("Pump & Treat") och behandling med aktivt kol (och/eller jonbytare, omvänd osmos, nanofiltrering) av ingående råvatten i vattenverket.
 - 2) Grundvattenpumpning ("Pump & Treat") i föroreningsplymen och behandling med aktivt kol (och/eller jonbytare, omvänd osmos, nanofiltrering).
 - 3) Grundvattenpumpning ("Pump & Treat") och behandling med skumfraktionering med ozon eller luft (t.ex. Surface Active Foam Fraction, SAFF) av föroreningsplymen.
 - 4) Barriär av aktivt kol (LAC), t.ex. "PlumeStop" alternativ biokol installerad vinkelrätt mot föroreningsplymen.
 - 5) Konstgjord infiltration för att späda ut och/eller förhindra vidare spridning av PFAS-plymen.
 - 6) Alternativ 1 i kombination med alternativ 3.
 - 7) Alternativ 1 i kombination med alternativ 4.
- C) Omättade zonen (över grundvattenytan, källområdena)
- 1) Inneslutning med horisontell och vertikal barriär.
 - 2) Övertäckning med horisontell barriär.
 - 3) Solidifiering och stabilisering (t.ex. "RemBind Plus" som innehåller aluminiumhydroxid och organiskt material).
 - 4) Termal desorption ("Low temperature thermal desorption", LTTD) och behandling av desorberad PFAS med aktivt kol.
 - 5) Bortgrävning med efterföljande jordbehandling med mobil jordtvätt på plats och vattenrening med exempelvis kolfilter.
 - 6) Bortgrävning, borttransport med efterföljande högtemperaturförbränning.
 - 7) Bortgrävning, borttransport och deponering vid befintlig deponeringsanläggning.
 - 8) Kombination av bortgrävning (partiell urgrävning) och horisontell barriär, samt borttransport av urgrävda massor med efterföljande deponering/ högtemperaturförbränning.

5 TIDPLAN

Ett koncept till riskvärdering med förslag på åtgärdsmetod och mätbara åtgärds mål för den f.d. brandövningsplatsen och napalmövningsbanan bedöms kunna genomföras t.o.m. den 30 september 2021 under förutsättning att utredningsarbetet kan påbörjas våren 2021.

6 REFERENSER/KÄLLFÖRTECKNING

Botkyrka kommun (2019) Yttrande angående åtgärdsalternativ för PFAS-föreningen vid fd F18 Tullinge. GL2011-916-47.

Botkyrka kommun (2021) Botkyrka kommuns krav om skyndsamt åtgärdande av PFAS-förening i Tullinge, Botkyrka kommun. Dnr. KS/2021:00075.

FIHM (2021) Beslut om att inkomma med en reviderad riskvärdering och övergripande åtgärds mål gällande f.d. F18 Södertörns flygflottilj, Botkyrka kommun. FIHM2021-159-1.

Filipovic M et al (2018) PFAS utbredning i Mälarens vattenpelare. PFAS-AQUA, NIRAS, Miljöförvaltningen Stockholms stad, 8 juni 2018.

Försvarsmakten (2019) Försvarsmaktens bemötande av inkomna yttranden, PFAS-föreningen vid f.d. F 18 Tullinge. FM2016-9188:27.

Helldén Environmental AB (2019) PFAS-föreningen vid f.d. F 18 Tullinge. Granskning och utvärdering av åtgärdsalternativ. FM2016-9188:22.

Länsstyrelsen Stockholm (2019) Yttrande. PFAS-föreningen vid f.d. F 18 Tullinge - granskning och utvärdering av åtgärdsalternativ. 101-40579-2019.

Naturvårdverket (2009) Att välja efterbehandlingsåtgärd - En vägledning från övergripande till mätbara åtgärds mål. NV Rapport 5978.

NIRAS (2012). F.d. F 18 Tullinge flygflottilj second opinion WSP:s utredning rörande PFAS i grundvatten, biota och ytvatten. LedR Dnr 24610:30228.

NIRAS (2014). Huvudstudie f.d. F 18 Tullinge flygflottilj – Perfluorerade ämnen i jord, grund- och ytvatten. LedR Dnr 24610:42302.

NIRAS (2015). PM – Sammanfattning av åtgärdsförberedande utredning gällande PFAS-förening vid f.d. F 18 - Utredningssteg 1.

NIRAS (2016). PM angående borttransport av eventuellt PFAS-förorenad jord från hotspot vid f.d. F 18. FM2016-9188:3.

NIRAS (2018) Åtgärdsförberedande utredning avseende PFAS-förening på f.d. huvudbrand- och napalmövningsplatsen vid f.d. F 18 i Tullinge. FM2016-9188:11.

**Helldén Environmental
Engineering AB**

NIRAS (2019) PM - Avgränsning av PFAS-förorenad jord intill f.d. brandövningsplatsen vid f.d. F 18 Tullinge. FM2016-9188:19.

SLV (2021). Livsmedelsverkets rekommendationer för konsumtion av fisk – kvicksilver.
<https://www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/oonskade-amnen/metaller1/kvicksilver>

Tyréns (2019) Numerisk modellering av PFAS-transport i Tullingeåsen. Rapport uppdrag 292014.

Tyréns (2019) Tullinge vattenverk utredning av PFAS reningsprocess slutrapport 2019-06-28.

WSP (2012). PFOS Tullinge grundvattentäkt – Nulägesanalys. Slutrapport, 95 sidor. Botkyrka kommun.

WSP (2016). PM - PFAS-ämnen i fisk och ytvatten i Botkyrka hösten 2015. Botkyrka kommun.
Uppdragsnr: 10158304.

Sändlista

Ert tjänsteställe, handläggare MPE, Niclas Johansson, 076-899 09-18, niclas.k.johansson@mil.se	Ert datum 2020-06-11	Er beteckning FM2016-9188:30
Vårt tjänsteställe, handläggare FIHM, Joakim Hjelm, 08-562 816 59, exp-fihm@mil.se	Vårt föregående datum 2019-08-15	Vår föregående beteckning GL2011-916-47

Beslut om att inkomma med en reviderad riskvärdering och övergripande åtgärds mål gällande f.d. F18 Södertörns flygflottilj, Botkyrka kommun

Beslut

Försvarsinspektören för hälsa och miljö (FIHM) förelägger Försvarmakten (FM), org.nr. 202100-4615, att senast den 26 april 2021:

- Inkomma med förslag till övergripande åtgärds mål för den f.d. brandövningsplatsen och napalmbanan på f.d. F18 i Tullinge**
De övergripande åtgärds målen ska formuleras i enlighet med det tillvägagångssätt som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport 5978. Övergripande åtgärds mål ska tas fram med avseende på förorenings spridning till ytvattenrecipienterna Tullingesjön, BysjöpoLEN, Bysjön och Getaren samt avseende påverkan på grundvattenförekomsten "Tullingeåsen-Ekebyhov". Övergripande åtgärds mål ska klargöra om grundvattenförekomsten "Tullingeåsen-Ekebyhov" ska kunna nyttjas som dricksvattentäkt. Målen ska även redogöra för behov av riskreduktion på platsen för att skydda människors hälsa och miljön.
- Förslag på urvalskriterier och riskvärderingsmetod för en reviderad riskvärdering av den f.d. brandövningsplatsen**
Förslag på riskvärderingsmetodik och urvalskriterier för att jämföra åtgärds förslag för den f.d. brandövningsplatsen och napalmbanan ska redovisas tillsammans med ett förslag på tid för när en reviderad riskvärdering ska vara klar. Val av

(CL)

riskvärderingsmetodik och urvalskriterier ska följa något av de tillvägagångssätt som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport 5978. Förslaget ska även redovisa vilka förslagna åtgärder samt/eller kombinationer av åtgärder som kommer att jämföras i riskvärderingen.

Bakgrund

Efter det att poly- och perfluorerade alkylsubstanser (PFAS) upptäckts i Botkyrka kommuns dricksvatten år 2011 har flertalet utredningar och undersökningar genomförts, både på uppdrag av Botkyrka kommun och av FM. Det har konstaterats att PFAS-förorening förekommer på flera platser inom det gamla flottiljorområdet, både i mark och i vatten. Det kommunala vattenverket har sedan dess varit stängt och vatten till kommunens invånare har istället distribuerats från vattenverket i Norsborg (Mälaren).

FM har genomfört en åtgärdsutredning för den f.d. brandövningsplatsen (NIRAS 2018 , 2016-9188:11) som enligt en huvudstudie (2014-04-16) bedömdes utgöra huvudsaklig källterm för den förorening som detekterats i Tullinge vattenverk. Åtgärden som förespråkas i utredningen är en övertäckning av det förorenade området för att minska urlakningen av PFAS i mark från den omättade zonen ner till den grundvattenbildande zonen. Åtgärdsförslaget har genomgått en ”second opinion” (Helldén Environmental Engineering AB, FM2016-9188:22 2019). I detta utlåtande anges att man delar bedömningen att övertäckning är det bästa alternativet.

Botkyrka kommun har inkommit med ett utlåtande från Tyréns (Numerisk modellering av PFAS-transport i Tullingeåsen, 2019-09-29). I utlåtandet anges bland annat att en övertäckning inte bedöms medföra en minskning av PFAS-halterna förrän om tidigast 30 år.

I bemötande uppger FM (FM2016-9188:39, 2020-06-11) att det gjorts beräkningar som visar att den största delen av PFAS i jord med hög lakningspotential finns i den övre delen av den omättade zonen vid brandövningsplatsen. Övertäckning skulle medföra en väsentlig reduktion av lakning från dessa massor. Någon annan transportmekanism mellan omättad och mättad zon för PFAS än utlakning föreligger i praktiken inte, varför åtgärden på sikt bedöms leda till minskade PFAS-halter i grundvattenzonen nedströms föroreningskällan. Efter att övertäckning genomförts kommer haltutvecklingen grundvatten och närliggande sjöar att följas upp.

I yttrande från Botkyrka kommun (2019-10-03) anges att det behövs en tydligare beskrivning av åtgärdsmålen, exempelvis mål i form av effekter på vattenkvalitén i Tullingesjön och andra närliggande sjöar. Kommunen har låtit genomföra en samhällsekonomisk konsekvensanalys av vattenstråket i Tullinge (Ramböll, 2019). Det är viktigt att den samhällsekonomiska nyttan av Tullinge vattentäkt för

regionens vattenförsörjning vägs in vid valet av åtgärd. Botkyrka kommun har vidare inkommit med en hemställan till FM (2021-02-04) där krav framställs om att kunna ta vattenverket i drift senast våren 2024.

Länsstyrelsen har i yttrande (2019-09-24) påpekat att värdet av en vattentäkt av god kvalitet bör beaktas i riskvärderingsprocessen samt att det i underlaget saknas information om föreslagen åtgärd bedöms kunna leda till att miljö kvalitetsmålet ”god status” i grundvattenförekomsten avseende PFAS-11 samt ”god status” avseende PFOS i ytvatten kan uppnås.

Fastighetsägaren Riksten Friluftstad har i yttrande (2019-11-27) påpekat att övertäckning av ett förorenat område kräver en väl definierad plan för hur området ska skyddas, underhållas, övervakas, kontrolleras och administreras. Vidare konstateras att det måste finnas en åtgärdsplan för hantering av avvikelser. Det är inte uteslutet att det är nödvändigt att stängla in området.

FM har i bemötande (2020-06-11) angett bland annat följande. Det är svårt att förutsäga till vilken nivå PFAS-halterna i grundvattenmagasinet kommer att minska och om halterna av PFAS-11 i alla delar av grundvattenmagasinet nedströms brandövningsområdet varaktigt kommer att underskrida 90 ng/l efter att övertäckningen implementerats. Det finns inte tillräckligt underlag för att bedöma när PFAS-halterna kommer att minska i grundvattenmagasinet. FM har mot bakgrund av ovanstående valt att ansätta ett i huvudsak tekniskt åtgärds mål i form av en minskning av infiltrationskoefficienten inom brandövningsområdet med 90 % i förhållande till nuläget. Övertäckningens effekt på PFAS-halterna nedströms får därefter följas upp inom ramen för ett kontrollprogram. Visar det sig att PFAS-halterna inte minskar i den utsträckning som kan förväntas kan kompletterande metoder övervägas.

Skäl för beslut

Bedömning

Föroreningar har identifierats inom det före detta flygflottiljområdet i Tullinge. Det finns ett konstaterat åtgärdsbehov i vart fall för den f.d. brandövningsplatsen och napalmbanan. FM har därför låtit utföra en åtgärdsutredning för denna plats och kommit fram till att den lämpligaste metoden är övertäckning av brandövningsplatsen. Detta ska minska infiltrationen och därmed urlakning av föroreningar till grundvattnet.

FIHM konstaterar att föroreningssituationen på den aktuella platsen är komplex. Ett flertal utredningar har utförts gällande efterbehandlingen av brandövningsplatsen. FM har i dessa utredningar kommit fram till att övertäckning är den åtgärd som är mest lämplig. FIHM bedömer emellertid att befintligt underlag inte är tillräckligt för att avgöra om denna åtgärd är lämpligast. Det saknas exempelvis tydliga övergripande åtgärds mål för området som helhet. Vidare bedömer FIHM att riskvärderingen behöver revideras och inkludera fler åtgärdsalternativ än de som ingår i åtgärdsutredningen.

Övergripande åtgärds mål

Enligt Naturvårdsverkets rapport 5978 kan övergripande åtgärds mål antingen vara riskbaserade eller direkt kopplade till nationella, regionala eller lokala miljömål eller till exempel en miljöpolicy. Övergripande åtgärds mål kan ha olika syften och kan uttryckas på flera olika sätt, bland annat som, riskreduktion, reduktion av föroreningsmängd eller volym, reduktion av förorenings spridning till omgivningen eller skydd av naturresurser. Det anges vidare i nämnda rapport att målen helst bör formuleras på sådant sätt att när efterbehandlingen har genomförts krävs inga ytterligare åtgärder för att uppnådda mål ska kunna bibehållas. Målen bör främja val av beständiga och långsiktigt hållbara åtgärder.

FM har i huvudstudien (2018) dragit slutsatsen att källtermen bör åtgärdas för att reducera utlakningen och spridningen av PFAS från föroreningskällan (brandövningsområdet) till nedströms förekommande grund- och ytvattenrecipienter. I Helldéns rapport (Helldén Environmental Engineering AB , FM2016-9188:22, 2019) anges att ett rimligt åtgärds mål för en övertäckning är att infiltrationen minskar till 1 l/m² och år. FM har således angett åtgärds mål i form av reduktion av förorenings spridning genom en minskning av infiltrationen till det förorenade området. Infiltrationskoefficienten bedöms kunna minska med 90 %. FM menar att eftersom det är svårt att förutsäga olika åtgärders effekter på PFAS-halter i grundvattenmagasinet nedströms är det lämpligare att välja ett dylikt tekniskt och mätbart åtgärds mål.

Det föreslag på åtgärds mål som FM föreslagit är, enligt FIHM:s bedömning, ett exempel på ett mätbart åtgärds mål som tas fram efter det att en efterbehandlingsmetod valts. FIHM anser dock inte att detta mål är lämpligt som ett övergripande åtgärds mål. FIHM menar att föreslagna åtgärder måste kunna jämföras i en riskvärdering, åtminstone kvalitativt, avseende sannolikhet att övergripande mål kan nås. Utan ett övergripande åtgärds mål som är kopplat till framförallt behovet av skydd av vattentäkten och gällande miljö kvalitetsnormer, bedömer FIHM att det är svårt att ta ställning till och värdera olika åtgärdsalternativ. Det av FM föreslagna åtgärds målet möjliggör inte en jämförelse av måluppfyllelse mellan olika metoder, exempelvis schaktsanering och övertäckning. FIHM anser att det i detta fall behövs ett övergripande ambitionsmål med tydlig koppling till bland annat Sveriges miljömål och gällande miljö kvalitetsnormer. FIHM har dock förståelse för att det kan vara svårt att förutse olika åtgärders effekter på exempelvis PFAS-halter.

Riskvärdering

Riskvärdering är en process för att underlätta för huvudmannen och tillsynsmyndigheten att välja det lämpligaste åtgärdsalternativet med en bestämd förväntansnivå (vilka åtgärds mål som kan uppnås), inriktning och omfattning. I en riskvärdering värderas konsekvenser av de olika åtgärdsalternativen enligt en uppsättning urvalskriterier. Urvalskriterierna ger en indikation om vilka åtgärder som kan anses vara acceptabla respektive oacceptabla relativt de risker som avses åtgärdas. Valet av urvalskriterier i sig innebär en värdering, eftersom det

återspeglar en prioritering av framtagna frågeställningar. Därför är det viktigt att alla intressenter är överens om valet av urvalskriterier samt deras utformning och tillämpning. Det är verksamhetsutövaren (FM) som ska föreslå hur riskvärderingen ska göras, riskvärderingsmetod och urvalskriterier.

Exempel på frågor som ska besvaras i en riskvärderingsprocess är bland annat teknisk genomförbarhet, riskreduktion, risker under och efter åtgärdsfas, samt kostnad för åtgärden. Här ska även en bedömning göras av sannolikheten av hur mycket respektive föreslagna åtgärder bidrar till att de övergripande åtgärdsmålen skulle kunna nås, samt en bedömning om när i tid de övergripande åtgärdsmålen bedöms kunna nås med respektive åtgärd. Ett annat viktigt urvalskriterium i riskvärderingen är om åtgärden kan komma att medföra kvarvarande risker samt om dessa är acceptabla eller om kompletterande åtgärder (som exempelvis extra rening av uttaget dricksvatten) bedöms behövas. I riskvärderingsprocessen ska även kostnaden för åtgärden ställas mot miljönyttan och i aktuellt fall kan den exempelvis uttryckas i värdet av att vattentäkten kan tas i bruk. Det är även viktigt att i riskvärderingsprocessen beakta och utvärdera hållbarhetsperspektivet, det vill säga att föreslagna åtgärder ska vara hållbara ur ett miljömässigt, socialt och ekonomiskt perspektiv. I samband med genomförandet av riskvärdering är det lämpligt att även förslag på mätbara åtgärds mål tas fram.

FM har angett (2020-06-11, FM2016-9188:30) att man betraktar utredningen ”PFAS-föreningen vid f.d. F18 Tullinge-granskning och utvärdering av åtgärdsalternativ”, FM2016-9188:22, 2019-06-26, som en del av riskvärderingsprocessen. Vidare bedöms de synpunkter som inkommit från tillsynsmyndighet och övriga intressenter också vara en del av riskvärderingsprocessen. FM uppger att man är beredd att revidera och/eller komplettera åtgärdsförslagen utifrån resultaten av de utredningsinsatser som Botkyrka kommun utför gällande grundvattenföreningen nedströms brandövningsområdet.

FIHM anser att fler åtgärdsalternativ borde ha inkluderats i åtgärdsutredningen. FIHM bedömer emellertid att denna brist kan läkas genom att en mer utförlig riskvärdering utförs och att fler åtgärdsförslag ingår i denna. Exempel på tänkbara åtgärder är injektering av flytande aktivt kol samt olika former av skumfraktionering men hjälp av injektering av luft och eller ozon. FM har angett (FM2016-9188:30) att dessa metoder i pilotförsök har visat sig fungera väl men att det saknas studier avseende eventuella miljö- och hälsorisker relaterade till metodernas implementering i full skala. Avsaknad av genomförande i full skala bör emellertid inte utesluta att metoden tas med i riskvärderingen. Ett urvalskriterium i riskvärderingen skulle kunna vara information om metoden har utvärderats i fullskala. FIHM anser att nya metoder, som visat sig fungera väl i labbskala och som bedöms passa de lokala förutsättningarna bör ingå i riskvärderingen. Enligt FM:s handlingsplan (FM2020-12174:1) är ett mål att fram till 2025 aktivt och på vetenskaplig grund eftersöka nya reningsmetoder för att öka möjligheten att på ett hållbart och ansvarsfullt sätt efterbehandla

Försvarmaktens PFAS-företrade områden. FIHM anser att det i Tullingefallet skulle kunna vara aktuellt att som åtgärdsalternativ utvärdera kombinationer av delmetoder som exempelvis övertäckning och barriärteknik med injektering av flytande aktivt kol eller delvis utgrävning i kombination med övertäckning. FIHM anser inte att tillräckligt underlag gällande riskvärdering finns i ärendet. FM föreläggs därför att redovisa förslag på riskvärderingsmetodik och urvalskriterier för att genomföra en reviderad riskvärdering för den f.d. brandövningsplatsen och napalmbanan. FM ska även ange en tidpunkt för när en reviderad riskvärdering bedöms kunna vara färdig.

Tid för redovisning av åtgärds mål och riskvärderingsmetodik

Mot bakgrund av att utredningar har pågått under lång tid och att det är av stor vikt att åtgärder kan genomföras så fort som möjligt anser FIHM att reviderade övergripande åtgärds mål och förslag på riskvärderingsmetodik bör tas fram så snart som möjligt. FIHM bedömer att begärt underlag bör kunna redovisas om två (2) månader, då detta arbete inte förutsätter att några ytterligare miljötekniska utredningar företas.

Fortsatt handläggning av övriga områden

Som angetts ovan så har det konstaterats att även andra delområden än den före detta brandövningsplatsen är företrade, bland annat f.d. Mörtsjön. För dessa områden har FM ett pågående arbete med utredning och bedömning av åtgärdsbehov. FIHM avser att följa upp detta arbete separat.

Tillämpliga bestämmelser

Detta beslut har fattats med stöd av 2 kap. 4 § miljötillsynsförordningen (2011:13), 10 kap. 2 och 4 §§ samt 26 kap. 9 och 22 §§ miljöbalken (1998:808) samt med hänvisning till 2 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken.

Detta beslut har fattats av försvarsinspektören för hälsa och miljö Pierre Campenfeldt. I den slutliga handläggningen har dessutom avdelningschef Lena Orbelius, sektionschef Robert Öjemark, miljöjurist Camilla Lindholm, inspektör Joakim Hjelm samt inspektör Tina Molin deltagit och som föredragande senior inspektör Åsa Lindström.

Pierre Campenfeldt

Åsa Lindström

Sändlista

FM

För kännedom

LedR (avsett för MPE)

Fortifikationsverket (miljo@fortifikationsverket.se)

Botkyrka kommun

Länsstyrelsen i Stockholms län

Rikstens Friluftsstad AB

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas till regeringen, men skickas till Försvarsinspektören för hälsa och miljö, 107 85 Stockholm.

Ange vilket beslut som överklagas, vilken ändring som begärs samt vilket stöd som åberopas för ändringsyrkandet. Skrivelsen ska vara undertecknad.

För att överklagandet ska kunna prövas ska det ha inkommit till FIHM inom tre veckor från den dag mottagaren tog del av detta beslut.

Referens

Ebba Östlin
ebba.ostlin@botkyrka.se

Mottagare

Kommunstyrelsen

Samarbetsavtal med Botkyrka Närradioförening/Radio Botkyrka 2021- 2022 (KS/2020:00425)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att ingå samarbetsavtal med Botkyrka Närradioförening, i enlighet med bilagt avtal till tjänsteskrivelsen i ärendet, med syfte att Botkyrka Närradioförening ska kunna öka antalet språk som radion sänder på samt skapa innehåll för ett ökat valdeltagande i kommunalvalet 2022.

Sammanfattning

Botkyrka kommun har bidragit med stöd till Botkyrka Närradioförening och Radio Botkyrka 91,6 i olika former sedan 2010. Kommunstyrelsens ordförandeberedning gav kommunledningsförvaltningen i uppdrag att se över hur ett samarbete kan fortsätta efter nuvarande samarbete som avslutades 31 december 2020.

Kommunledningsförvaltningen återkommer nu med förslag på hur samarbetet kan se ut.

Kommunledningsförvaltningen föreslår att ett samarbetsavtal skrivs med Botkyrka Närradioförening. Samarbetsavtal är den mest lämpliga formen för ett avtal mellan parterna utifrån en bedömning av olika alternativ.

Botkyrka kommun har under kriskommunikationen om coronapandemin sett ett behov av att många aktörer kommunicerar ett budskap. Vi ser också behov av att det finns kanaler på flera olika språk. Närradio kan vara ett av flera verktyg för att möta det kommunikationsbehovet.

När det gäller utmaningen att öka valdeltagandet i kommunalvalet kan även närradion skapa innehåll på ett sätt som kommunen själva inte kan kommunicera.

Kommunledningsförvaltningen och Botkyrka Närradioförening ska i avtalet ta fram överenskomna indikatorer och aktiviteter för målen att öka antalet språk i sändningarna samt öka valdeltagandet i kommunalvalet.

Närradioföreningen ska redovisa ekonomi och verksamhet enligt tidpunkt för årsredovisning 2021. Botkyrka Närradioförening ska lämna in en uppföljning av aktiviteter och effekter av samarbetsavtalet senast 15 november 2022.

Botkyrka Närradioförening är paraplyorganisationen för alla som sänder via Radio Botkyrka 91,6, där Radio Botkyrka är sändande förening. Det är paraplyorganisationen som har sändningstillstånd, hyr lokal och står för tekniken. Eftersom samarbetsavtalet syftar till att fler ska sända närradio är det logiskt att det är med paraplyorganisationen som avtalet ingås.

Kommunledningsförvaltningen redogör för ärendet i tjänsteskrivelse 2021-05-12.

Referens

Ann-Sofie Bäck
annsofie.back@botkyrka.se

Mottagare

Kommunstyrelsen

Samarbetsavtal med Botkyrka Närradioförening/Radio Botkyrka 2021-2022

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen beslutar att ingå samarbetsavtal med Botkyrka Närradioförening, i enlighet med bilagt avtal till tjänsteskrivelsen i ärendet, med syfte att Botkyrka Närradioförening ska kunna öka antalet språk som radion sänder på samt skapa innehåll för ett ökat valdeltagande i kommunalvalet 2022.

Sammanfattning

Botkyrka kommun har bidragit med stöd till Botkyrka Närradioförening och Radio Botkyrka 91,6 i olika former sedan 2010. Kommunstyrelsens ordförandeberedning gav kommunledningsförvaltningen i uppdrag att se över hur ett samarbete kan fortsätta efter nuvarande samarbete som avslutades 31 december 2020.

Kommunledningsförvaltningen återkommer nu med förslag på hur samarbetet kan se ut.

Kommunledningsförvaltningen föreslår att ett samarbetsavtal skrivs med Botkyrka Närradioförening. Samarbetsavtal är den mest lämpliga formen för ett avtal mellan parterna utifrån en bedömning av olika alternativ.

Botkyrka kommun har under kriskommunikationen om coronapandemin sett ett behov av att många aktörer kommunicerar ett budskap. Vi ser också behov av att det finns kanaler på flera olika språk. Närradio kan vara ett av flera verktyg för att möta det kommunikationsbehovet.

När det gäller utmaningen att öka valdeltagandet i kommunalvalet kan även närradion skapa innehåll på ett sätt som kommunen själva inte kan kommunicera.

Kommunledningsförvaltningen och Botkyrka Närradioförening ska i avtalet ta fram överenskomna indikatorer och aktiviteter för målen att öka antalet språk i sändningarna samt öka valdeltagandet i kommunalvalet.

Närradioföreningen ska redovisa ekonomi och verksamhet enligt tidpunkt för årsredovisning 2021. Botkyrka Närradioförening ska lämna in en uppföljning av aktiviteter och effekter av samarbetsavtalet senast 15 november 2022.

Botkyrka Närradioförening är paraplyorganisationen för alla som sänder via Radio Botkyrka 91,6, där Radio Botkyrka är sändande förening. Det är paraplyorganisationen som har sändningstillstånd, hyr lokal och står för tekniken. Eftersom samarbetsavtalet syftar till att fler ska sända närradio är det logiskt att det är med paraplyorganisationen som avtalet ingås.

Ärendet

Möjliga samarbetsformer med Botkyrka Närradioförening

Idéburet offentligt partnerskap (IOP): Under åren 2018-2019 har samarbetsformen IOP använts. I uppföljningen av perioden lyfter både parter att effekterna de önskat inte har åstadkommits. Kraven på ett IOP har också tydliggjorts, exempelvis för att säkerställa att parterna tillsammans tar sig an en gemensamt definierad utmaning.

Köp av programinnehåll: Inom media kan en organisation köpa program som har ett visst innehåll och budskap. Det köps av ett produktionsbolag som sedan har distribution i en kanal. I detta fall skulle det troligtvis vara vår upphandlade kommunikationsbyrå som skulle producera innehåll och köpa tid för distribution i närradion.

Sändning från kommunfullmäktige är ett innehåll som redan idag produceras via webb-TV, vilket gör att Botkyrka kommun inte har behov av att betala för ytterligare bevakning. Närradion har vidare ingen statistik om räckvidd som visar på kostnadseffektivitet för sådant mediaköp.

Annonsering: Vid annonsering skulle det kunna handla om löpande jinglar eller viss annonstid. Det finns dock i dagsläget ingen statistik om närradions målgrupper eller räckvidd för att kunna försvara en hög insats av reklamtid.

Samarbetsavtal: Ett samarbetsavtal kan påvisa ett tydligare syfte varför Botkyrka kommun ger ett finansiellt bidrag. Utifrån syftet finns åtaganden från avtalsparterna som regleras i avtalet och en uppföljning ska göras.

Till skillnad från IOP finns inte en styrgrupp för det gemensamma arbetet. Med ett samarbetsavtal kan även en annan aktör med liknande behov ställa

krav på likvärdighetsbehandling. Det är därför viktigt att Botkyrka kommun stöttar paraplyföreningen och dess förmåga att kunna inkludera fler aktörer att sända inom befintlig närradio.

Syftet att skriva samarbetsavtal mellan Botkyrka Kommun och Botkyrka Närradioförening.

Genom att ingå samarbetsavtal med närradioföreningen kan kommunen dra nytta av närradioföreningens förmåga att möjliggöra för Botkyrkabor att vara delaktiga och göra sin röst hörd genom radio.

I samband med kommunikationen av att förhindra smittspridning av covid-19 blev det tydligt hur viktigt det var att många avsändare kommunicerade samma budskap, men även behovet av informationsytor på olika språk. Idag finns sändningar på fem olika språk och närradioföreningen vill aktivt hitta fler målgrupper och sändningar. Samarbetets ekonomiska del bidrar till att närradioföreningen under perioden kan genomföra det långsiktiga arbetet att involvera fler aktörer i sändningarna.

Deltagande i demokratiska processen.

Ett högt valdeltagande är centralt för att skapa ett förtroende för den demokratiska processen. För att öka valdeltagande krävs en förståelse av den kommunala nivån i valen och hur det påverkar en Botkyrkabos vardag. I Södertörns högskola utvärdering av valkommunikation 2018 påvisas att motivationen stärks genom bland annat ökad tydlighet vad partierna vill och att budskapet kommuniceras i en bredd av kanaler.

För att öka engagemanget kan information om valnämndens uppdrag behöva ges från flera avsändare och på olika språk. Det behövs även fler samtal och innehåll som skapas av medborgarna själva för att öka engagemanget och deltagandet i kommunalvalet. Botkyrka kommun kan bidra till ett sådant innehåll genom att möjliggöra närradions verksamhet. Närradioföreningen ansvarar för att avtalets intention kan genomföras av sändande föreningar. Innehållet ska ha en självständighet från kommunen.

Åtaganden från parterna

I samarbetsavtalet ska målsättningar och aktiviteter vara överenskomna. Övergripande åtaganden från parterna är:

Närradioföreningen åtar sig:

att aktivt arbeta för att öka antal språk som används för sändningar med samhällsinformation. Närradioföreningen ska i samarbetsavtalet beskriva vilka aktiviteter de planerar att genomföra.

att skapa innehåll som främjar ökat valdeltagande och förståelse för genomförandet av kommunalvalet.

att i samband med valet 2022 tillgängliggöra flera av sina produktioner, exempelvis som poddar, på olika plattformar.

att redovisa sin verksamhet 2021 till Botkyrka kommun genom sin ordinarie årsredovisning samt uppföljning av ovanstående åtagande.

att utifrån samarbetsavtalet redovisa genomförda aktiviteter och resultat senast 15 november 2022.

Botkyrka kommun åtar sig:

att ge ett finansiellt stöd på 130 000 kr/år under 2021 och 2022.

att vara behjälplig med information på lämpligt sätt. Evenemang publiceras i evenemangskalendern och nämndhandlingar på webbplatsen Botkyrka.se

att bedöma om en marknadsundersökning kan genomföras av feriepraktikanter under sommaren 2022.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

De två samarbetsavtalen medför en minskad kostnad på 50 000 kr mot nuvarande bidragsnivå.

Leif Eriksson
Kommundirektör

Andreas Dahlgren
Kommunikations- och
digitaliseringsdirektör

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om radio och Botkyrka närradioförening

Expedieras till:

Botkyrka Närradioförening
Ann-Sofie Bäck, t.f. enhetschef kommunikation

Samarbetsavtal

Botkyrka kommun, organisationsnummer 212000–2882, och Botkyrka Närradioförening, organisationsnummer 802453-7733 har ingått följande avtal om samarbete avseende verksamhetsåren 2021 och 2022.

1. Syfte

Syftet med avtalet är att Botkyrka Närradioförening ska kunna öka antalet språk som radion sänder på samt skapa innehåll för ett ökat valdeltagande i kommunalvalet 2022.

Genom att ingå samarbetsavtal med närradioföreningen kan kommunen dra nytta av närradioföreningens förmåga att möjliggöra för Botkyrkabor att vara delaktiga och göra sin röst hörd genom radio.

Samarbetets ekonomiska del bidrar till att närradioföreningen under perioden kan genomföra det långsiktiga arbetet att involvera fler aktörer i sändningarna.

2. Bakgrundsbeskrivning

Botkyrka kommun har bidragit med stöd till Botkyrka Närradioförening och Radio Botkyrka 91,6 i olika former sedan 2010. Kommunstyrelsens ordförandeberedning gav kommunledningsförvaltningen i uppdrag att se över hur ett samarbete kan fortsätta efter nuvarande samarbete som avslutades 31 december 2020.

21 juni 2021 kommer kommunstyrelsen att fatta beslut om att ingå ett samarbetsavtal med Botkyrka Närradioförening. (KS/2020:425)

Botkyrka Närradioförening är paraplyorganisationen för alla som sänder via Radio Botkyrka 91,6, där Radio Botkyrka är sändande förening. Det är paraplyorganisationen som har sändningstillstånd, hyr lokal och står för tekniken. Eftersom samarbetsavtalet syftar till att fler ska sända närradio är det med paraplyorganisationen som avtalet ingås.

3. Om Botkyrka Närradioförening

Botkyrka Närradioförening har två sändande föreningar, Kurdiska föreningen och Radio Botkyrka 91,6.

På frekvensen 91,6 sänds radio dygnet runt, men en stor andel är repris.

Det finns innehåll på fem språk (finska, spanska, urdu, kurdiska, bengaliska). Totalt sett sänds nio originaltimmar/vecka på andra språk än svenska (exkl. ett sändningsuppehåll på två månader under sommaren).

4. Mål

Målsättningen med avtalet är att Botkyrka Närradioförening ska öka antalet språk i sändningarna samt öka valdeltagandet i kommunalvalet 2022.

5. Parternas åtaganden

Närradioföreningen åtar sig:

att aktivt arbeta för att öka antal språk som används för sändningar med samhällsinformation.

att skapa innehåll som främjar ökat valdeltagande och förståelse för genomförandet av kommunalvalet.

att i samband med valet 2022 tillgängliggöra flera av sina produktioner, exempelvis som poddar, på olika plattformar.

att redovisa sin verksamhet 2021 till Botkyrka kommun genom sin ordinarie årsredovisning samt uppföljning av ovanstående åtagande.

att utifrån samarbetsavtalet redovisa genomförda aktiviteter och resultat senast 15 november 2022.

Botkyrka kommun åtar sig:

att ge ett finansiellt stöd på 130 000 kronor/år under 2021 och 2022.

att vara behjälplig med information.

att publicera evenemang i evenemangskalendern och nämndhandlingar på webbplatsen Botkyrka.se

att bedöma om en marknadsundersökning kan genomföras av feriepraktikanter under sommaren 2022.

6. Omfattning och genomförande

Aktiviteter för att öka antal språk

Radio Botkyrka bedriver fortlöpande ett utåtriktat arbete för att få in nya aktörer/programmakare och fler språk i programinnehållet. På Facebook och i programmen uppmanas medborgare att anmäla sitt intresse och presentera sina programidéer. Radio Botkyrka erbjuder utbildning i studiotekniken.

Valet planeras att rapporteras på fler språk, bland annat finska, spanska, engelska och urdu.

Aktiviteter för att skapa innehåll som främjar ökat valdeltagande

Radio Botkyrka planerar att följa 2022 års valrörelse genom studiodebatter med företrädare för de politiska partierna, fortlöpande uppmärksamma valet i olika programinslag, informera om hur valet går till (vallokaler, röstning).

Redaktionen kommer också att bjuda in ungdomar för att delta i den politiska debatten.

Radio Botkyrka har under ett flertal år sänt ”Inför Kommunfullmäktige”, oftast sista torsdagen en gång i månaden och samma dag som Kommunfullmäktige hålls, i vilket frågorna i kvällens plenum presenteras. I sändningen deltar personer av olika politisk schattering. Programmet är direktsänt och repriseras samma eftermiddag.

Under hösten 2020 och våren 2021 har politiska företrädare i Botkyrka kommun bjudits in och presenterats.

Aktiviteter för att tillgängliggöra flera av sina produktioner på olika plattformar

Radio Botkyrka har redan påbörjat att lägga upp program i ett arkiv via en tjänst (Acast Podcasting) som tillgängliggörs på hemsidan och Facebooksidan samt omtalas i sändningarna. Arkivet är tillgängligt för alla, utan kostnad och oberoende av tid och plats. Acast har en app som kan laddas ned till alla moderna mobiler och ger tillgång till programmen i arkivet. Användningen är helt gratis.

Redaktionen följer noga teknikutvecklingen inom området och tittar brett på olika alternativ för att nå ut med sändningarna.

Utöver ren studioproduktion omfattar programverksamheten reportage på plats vid olika event i Botkyrka kommun.

7. Ekonomiska villkor

Botkyrka kommun betalar ut ett finansiellt stöd på 130 000 kronor/år under respektive 2021 och 2022.

En förskottsbetalning på 50 000 kronor har betalats till Botkyrka Närradioförening i april 2021.

Resterande betalning för 2021 på 80 000 kronor kommer att faktureras av Botkyrka Närradioförening när samarbetsavtalet är undertecknat.

2022 års finansiella stöd kommer att faktureras av Botkyrka Närradioförening i januari 2022.

Botkyrka Närradioförening skickar e-faktura till Botkyrka kommun, enligt anvisningar på [kommunens webbplats](#).

Fakturorna ska märkas med BK13116100.

Botkyrka kommun betalar ersättningen inom 30 dagar från inkommen faktura för ersättning enligt ovan.

8. Avtalstid och uppsägning

Samarbetsavtalet gäller för perioden 2021-01-01 – 2022-12-31.

Uppsägning av avtalet innan avtalsperiodens slut sker med minst två månaders varsel från respektive part.

9. Ändringar och tillägg

Ändringar och tillägg till detta avtal ska vara skriftligt undertecknade av företrädare för Botkyrka kommun respektive Botkyrka Närradioförening.

10. Avtalsutväxling

Detta avtal har signerats digitalt och kommer därefter skickas med e-post till vardera part.

Botkyrka, 2021-06-10

Botkyrka Närradioförening

Björn Lagerstedt

Ordförande Botkyrka Närradioförening

Botkyrka kommun

Ebba Östlin (S)

Kommunstyrelsens ordförande

Referens

Ebba Östlin
ebba.ostlin@botkyrka.se

Mottagare

Kommunstyrelsen

Finansiering av tillfällig fritidsgårdsverksamhet i Riksten (KS/2021:00435)

Förslag till beslut

1. Kommunstyrelsen beviljar kultur- och fritidsnämndens äskande om 275 000 kronor ur kommunstyrelsens medel till förfogande i syfte att anordna tillfällig fritidsgårdsverksamhet i Riksten skola.
2. Beslutet medför att skolans lokaler i Riksten fortsatt behöver stå till förfogande för den tillfälliga fritidsgårdsverksamheten.

Sammanfattning

I planerna på en ny skola i Riksten, enligt detaljplan 6, finns förslag på samlokaliserade kultur- och fritidslokaler för fritidsklubb och fritidsgårdsverksamhet. Detaljplanen har försenats ett flertal gånger vilket påverkar de äldre barnen i området. När barnen börjar högstadiet så finns ingen öppen fritidsverksamhet för dem att besöka.

I mål och internbudget 2021 gav kultur- och fritidsnämnden i uppdrag till förvaltningen att utreda möjligheten att tidigarelägga fritidsgårdsverksamhet i Riksten. Utredningen har landat i ett förslag där verksamheten förläggs i skolans lokaler där den tillfälliga fritidsklubsverksamheten redan genomförs och att förvaltningen genomför nödvändiga justeringar enligt skolledningens önskemål gällande larm och avgränsningar. Vidare bygger förslaget på att fritidsgården har öppet två kvällar i veckan och att kultur- och fritidsnämnden bekostar halva kostnaden (275 000 kr), vilket ryms inom befintlig budgetram. Resterande medel om 275 000 kronor äskas från kommunstyrelsens medel till förfogande.

För att kunna etablera avsedd verksamhet i Riksten måste lokalfrågan mellan utbildningsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen lösas ut. Därav gäller detta beslut under förutsättning att en sådan överenskommelse träffas.

Kommunledningsförvaltningen redogör för ärendet i tjänsteskrivelse 2021-06-15.

Beslut i ärendet fattades 2021-06-16.

kultur- och fritidsförvaltningen redogör för ärendet i tjänsteskrivelse 2021-06-11.

Referens

Jesper Dahl
jesper.dahl@botkyrka.se

Mottagare

Kommunstyrelsen

Finansiering av tillfällig fritidsgårdsverksamhet i Riksten

Förslag till beslut

1. Kommunstyrelsen beviljar kultur- och fritidsnämndens äskande om 275 000 kronor ur kommunstyrelsens medel till förfogande i syfte att anordna tillfällig fritidsgårdsverksamhet i Riksten skola.
2. Beslutet medför att skolans lokaler i Riksten fortsatt behöver stå till förfogande för den tillfälliga fritidsgårdsverksamheten.

Sammanfattning

I planerna på en ny skola i Riksten, enligt detaljplan 6, finns förslag på samlokaliserade kultur- och fritidslokaler för fritidsklubb och fritidsgårdsverksamhet. Detaljplanen har försenats ett flertal gånger vilket påverkar de äldre barnen i området. När barnen börjar högstadiet så finns ingen öppen fritidsverksamhet för dem att besöka.

I mål och internbudget 2021 gav kultur- och fritidsnämnden i uppdrag till förvaltningen att utreda möjligheten att tidigarelägga fritidsgårdsverksamhet i Riksten. Utredningen har landat i ett förslag där verksamheten förläggs i skolans lokaler där den tillfälliga fritidsklubsverksamheten redan genomförs och att förvaltningen genomför nödvändiga justeringar enligt skolledningens önskemål gällande larm och avgränsningar. Vidare bygger förslaget på att fritidsgården har öppet två kvällar i veckan och att kultur- och fritidsnämnden bekostar halva kostnaden (275 000 kr), vilket ryms inom befintlig budgetram. Resterande medel om 275 000 kronor äskas från kommunstyrelsens medel till förfogande.

För att kunna etablera avsedd verksamhet i Riksten måste lokalfrågan mellan utbildningsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen lösas

ut. Därav gäller detta beslut under förutsättning att en sådan överenskommelse träffas.

Kommunledningsförvaltningen redogör för ärendet i tjänsteskrivelse 2021-06-15.

Beslut i ärendet fattades 2021-06-16.

kultur- och fritidsförvaltningen redogör för ärendet i tjänsteskrivelse 2021-06-11.

Peter Vesterholm
t.f. kanslidirektör

Bilagor

Ordförandebeslut 2021-06-16.
kultur- och fritidsförvaltningens tjänsteskrivelse 2021-06-11.

Expedieras till:

Kommunstyrelsen
kultur- och fritidsnämnden

Referens

Robert Aslan
robert.aslan@botkyrka.se

Mottagare

Kultur- och fritidsnämnden

Äskande av medel för utförande och drift av tillfällig fritidsgårdsverksamhet i Riksten

Beslut

1. Kultur- och fritidsnämnden äskar 275 000 kronor ur Kommunstyrelsens medel till förfogande i syfte att anordna tillfällig fritidsgårdsverksamhet i Riksten skola.
2. Beslutet medför att skolans lokaler i Riksten fortsatt behöver stå till förfogande för den tillfälliga fritidsgårdsverksamheten.

Sammanfattning

I planerna på en ny skola i Riksten, enligt detaljplan 6, finns förslag på samlokaliserade kultur- och fritidslokaler för fritidsklubb och fritidsgårdsverksamhet. Detaljplanen har försenats ett flertal gånger vilket påverkar de äldre barnen i området. När barnen börjar högstadiet så finns ingen öppen fritidsverksamhet för dem att besöka.

I mål och internbudget 2021 gav Kultur- och fritidsnämnden i uppdrag till förvaltningen att utreda möjligheten att tidigarelägga fritidsgårdsverksamhet i Riksten. Utredningen har landat i ett förslag där verksamheten förläggs i skolans lokaler där den tillfälliga fritidsklubsverksamheten redan genomförs och att förvaltningen genomför nödvändiga justeringar enligt skolledningens önskemål gällande larm och avgränsningar. Vidare bygger förslaget på att fritidsgården har öppet två kvällar i veckan och att Kultur- och fritidsnämnden bekostar halva kostnaden (275 000 kr), vilket ryms inom befintlig budgetram. Resterande medel om 275 000 kronor äskas från Kommunstyrelsens medel till förfogande.

För att kunna etablera avsedd verksamhet i Riksten måste lokalfrågan mellan utbildningsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen lösas ut. Därav gäller detta beslut under förutsättning att en sådan överenskommelse träffas.

Ärendet beskrivs i sin helhet i upprättad tjänsteskrivelse med diarienummer KFN/2021:00290–1.

Övrig information

Enligt 6 kap. 39 § kommunallagen kan nämndens ordförande fatta beslut på nämndens vägnar i ärenden som är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas. Beslutet ska anmälas till nästkommande nämndsammanträde. Nu aktuellt ärende är så brådskande att nämndens avgörande inte kan avvaktas.

Robert Aslan (S)

Ordförande Kultur- och fritidsnämnden

SIGNATURSIDA

Detta dokument har elektroniskt undertecknats av följande undertecknare:

NAMN:	ROBERT ASLAN
IDENTIFIKATIONSTYP:	Svensk e-legitimation
IDENTIFIKATIONS-ID:	_06502e3122267a0fa3c1b6a1d0b4fd44c0
DATUM & TID:	2021-06-16 08:28:28 +02:00

Certifierad av Comfact Signature
Accepterad av alla undertecknare
2021-06-16 08:28:34 +02:00
Ref: 15894SE
www.comfact.se

[Validera dokumentet](#) | [Användarvillkor](#)

Referens

Helena Hellström
helena.hellstrom@botkyrka.se

Mottagare

Kultur- och fritidsnämnden

Finansiering av tillfällig fritidsgårdsverksamhet i Riksten

Förslag till beslut

1. Kultur- och fritidsnämnden äskar 275 000 kronor ur kommunstyrelsens medel till förfogande i syfte att anordna tillfällig fritidsgårdsverksamhet i Riksten skola.
2. Beslutet medför att skolans lokaler i Riksten fortsatt behöver stå till förfogande för den tillfälliga fritidsgårdsverksamheten.

Sammanfattning

I planerna på en ny skola i Riksten, enligt detaljplan 6, finns förslag på samlokaliserade kultur- och fritidslokaler för fritidsklubb och fritidsgårdsverksamhet. Detaljplanen har försenats ett flertal gånger vilket påverkar de äldre barnen i området. När barnen börjar högstadiet så finns ingen öppen fritidsverksamhet för dem att besöka.

I mål och internbudget 2021 gav Kultur- och fritidsnämnden i uppdrag till förvaltningen att utreda möjligheten att tidigarelägga fritidsgårdsverksamhet i Riksten. Utredningen har landat i ett förslag där verksamheten förläggs i skolans lokaler där den tillfälliga fritidsklubbsverksamheten redan genomförs och att förvaltningen genomför nödvändiga justeringar enligt skolledningens önskemål gällande larm och avgränsningar. Vidare bygger förslaget på att fritidsgården har öppet två kvällar i veckan och att Kultur- och fritidsnämnden bekostar halva kostnaden (275 000 kr), vilket ryms inom befintlig budgetram. Resterande medel om 275 000 kronor äskas från kommunstyrelsens medel till förfogande.

För att kunna etablera avsedd verksamhet i Riksten måste lokalfrågan mellan utbildningsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen lösas ut. Därav gäller detta beslut under förutsättning att en sådan överenskommelse träffas.

Ärendet

I mål och internbudget 2021 gav Kultur- och fritidsnämnden i uppdrag till förvaltningen att utreda möjligheten till en tidigareläggning av fritidsgårdsverksamhet i Riksten. Utredningen har landat i ett förslag där verksamheten förläggs i skolans lokaler där den tillfälliga fritidsklubsverksamheten redan genomförs och att förvaltningen genomför nödvändiga justeringar enligt skolledningens önskemål gällande larm och avgränsningar. Vidare bygger förslaget på att fritidsgården har öppet två kvällar i veckan och att Kultur- och fritidsnämnden bekostar halva kostnaden (275 000 kr), vilket ryms inom befintlig budgetram och att resterande medel om 275 000 kronor äskas från Kommunstyrelsens medel till förfogande.

Bakgrund

Området Riksten har växt fram under flera etapper sedan översiktsplanen antogs av Botkyrka kommun 2003. I området bor för närvarande 2700 personer, och runt år 2030 beräknas att antal bostäder i Riksten kommer uppgå till 3 500 stycken, vilket omfattar cirka 10 000–12 000 personer.

I detaljplan, område 3, byggdes Rikstens skola, som stod klar i augusti 2013. Under 2015 byggdes skolan ut och rymmer 600 elever från åk 0–9.

Ytterligare en skola planeras byggas inom ram för detaljplan 6, där även samlokaliserade kultur- och fritidslokaler planeras. Förvaltningen presenterade i "Kultur- och fritidsplan Riksten", en lösning där man ser verksamhetsmässiga och ekonomiska fördelar genom att placeras fritidsgård/klubb i samma byggnad som sporthallen. Detta möjliggör samutnyttjande av ytor och en resurseffektiv driftsorganisation, samtidigt som tryggheten stärks genom vuxen närvaro på fler tider i lokalerna. I Kultur- och fritidsnämndens investeringsbilaga 3.12 samlokaliseras därmed en ny fritidsgård/klubb i bygget av sporthallen.

Kultur- och fritidsnämnden beviljades investeringsmedel i Mål och budget 2018 för öppen fritidsverksamhet i samband med byggnationen av Rikstens skola nr 2 i Detaljplan 6. När detaljplanarbetet sköts upp och försenades beslutades istället om en temporär lösning för att kunna öppna en fritidsklubb. På så vis kunde kommunen också tillgodose sitt omsorgsansvar för barn 10-12 år.

Sedan i augusti 2019, driver föreningen Vi Gör Rikstens fritidsklubb.

Nuläge

De fortsatta förseningarna med Detaljplan 6 påverkar nu de äldre barnen i området. När barnen börjar högstadiet så finns ingen öppen fritidsverksamhet för dem att besöka. Det finns ett uttryckt behov av en fritidsgård som inte kan vänta tills 2026/2027 och genomförandet av detaljplan 6. Både nämnd och förvaltning har blivit uppvaktade i olika forum, genom Botkyrkadialogen, direktkontakt med medborgarna samt genom utföraren av fritidsklubben Vi Gör som har direktkontakt med barn och vårdnadshavare i området.

Detta behov är anledningen till att Kultur- och fritidsnämnden uppdrog åt kultur- och fritidsförvaltningen att undersöka om det finns möjligheter att tidigarelägga fritidsgårdsverksamhet i Riksten. Förvaltningens bedömning är att den bästa lösningen för att kunna bedriva verksamheten i fritidsklubbens nuvarande lokaler är i Rikstens skola.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Kultur- och fritidsförvaltningen har inte kostnadstäckning i befintlig ram för merkostnaderna av extra medel till utföraren eller driftsmedel för att utöka verksamheten att ha öppet även under fritidsgårdstid kvällar/helger.

Driftskostnaden för en fritidsgårdsverksamhet för att driva verksamhet enligt befintlig standard är ca 1 500 000:-. Om inte verksamheten kan bedrivas i Rikstens skola utan behöver förläggas i lokal som ägs av externt fastighetsbolag så tillkommer kostnader för lokalhyra.

För att ändå ha ett genomförbart erbjudande förslår förvaltningen en fritidsgårdsverksamhet som bedrivs 2 kvällar i veckan i skolans lokaler. Den totala kostnaden beräknas vara 550 000 kr varav hälften ryms inom Kultur- och fritidsnämndens befintliga ram. Övriga 275 000 kr äskas från Kommunstyrelsens medel till förfogande och är en förutsättning för att förslaget om den tillfälliga fritidsgården ska kunna genomföras. Sökta medel täcker höstens kostnader och kultur- och fritidsförvaltningen har för avsikt att äska fortsatta medel för 2022.

Helena Hellström
Kultur- och fritidsdirektör

Vivianne Coly
Enhetschef Ung fritid